

ORGANIZERS:

**ASSOCIATION FOR MULTIDISCIPLINARY RESEARCH
IN WEST ZONE OF ROMANIA (ACM-V) – TIMISOARA**

UNIVERSITY POLITEHNICA – TIMISOARA, FACULTY OF ENGINEERING – HUNEDOARA

**GENERAL ASSOCIATION OF THE ROMANIAN ENGINEERS (AGIR)
– Branch of HUNEDOARA**

in collaboration with our international traditional partners:

**HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCE
- branch of SZEGED, HUNGARY**

**UNIVERSITY OF NOVI SAD,
NOVI SAD, SERBIA**

with financial support of:

**ROMANIAN MINISTRY OF EDUCATION,
RESEARCH AND INNOVATION**

**NATIONAL AUTHORITY
FOR SCIENTIFIC RESEARCH**

with logistical support of:

**RETEZAT NATIONAL PARK
ROMANIA**

**ANNALS OF FACULTY ENGINEERING
HUNEDOARA – JOURNAL OF ENGINEERING**

Optički davači (interfejsi) – Sadržaj

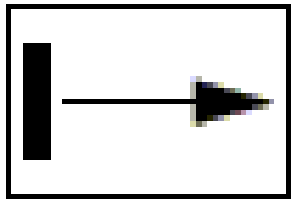
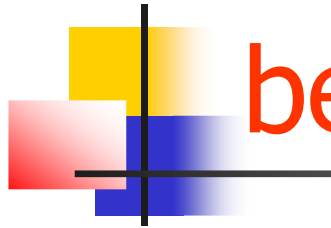

- Vrste
- Primjena
- Enkoderi – davači položaja

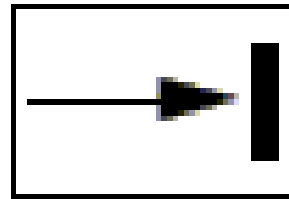
Optički senzori se po načinu funkcionisanja realizuju kao:

- **Transmisioni** (prolazni) senzori
- **Refleksioni** (odbijajući) senzori
  - refleksija=odbijanje, odražavanje
- **Difuzioni senzori**
  - difuzija=rasipanje, širenje, razlivanje
- **Distance-settable Sensors** (Senzori za procjenu rastojanja objekta)
- **Limited-reflective Sensors** (Senzori ograničene refleksije)

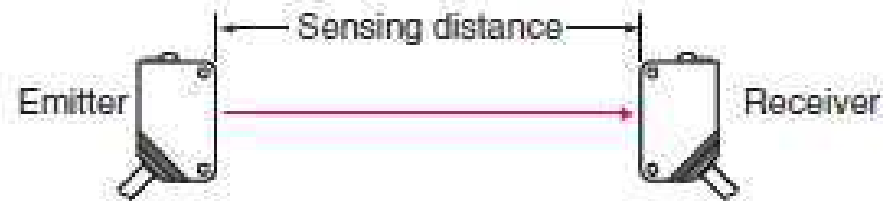
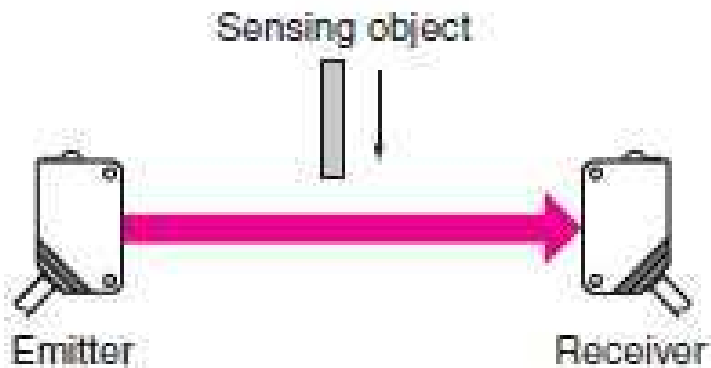
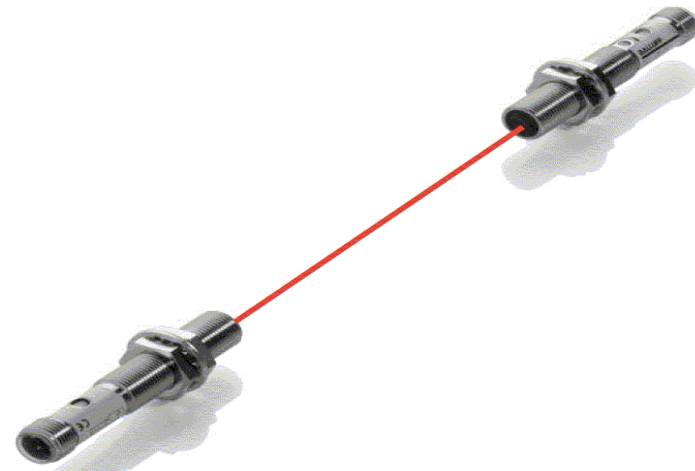
Prolazni (transmisioni ili thru beam) davač

predajnik

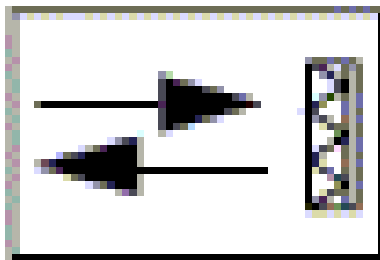

prijemnik

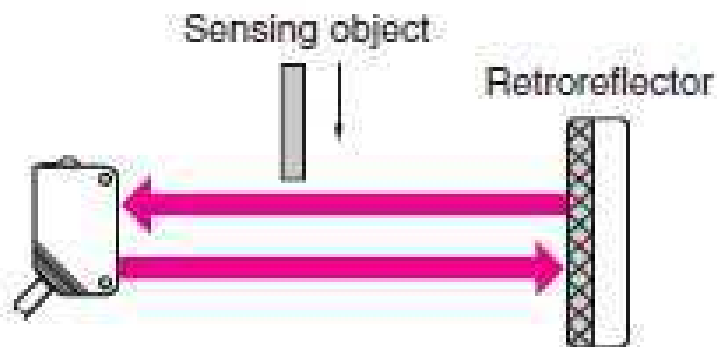
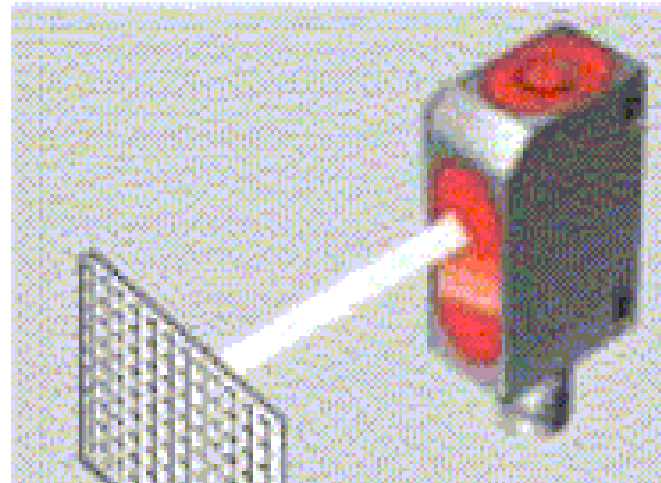

Mane: - Predajnik i prijemnik se moraju postaviti na odvojenim mjestima. - Moraju da se postavljaju zasebni kablovi za obje strane.

Odbijajući (retrorefleksioni) davači

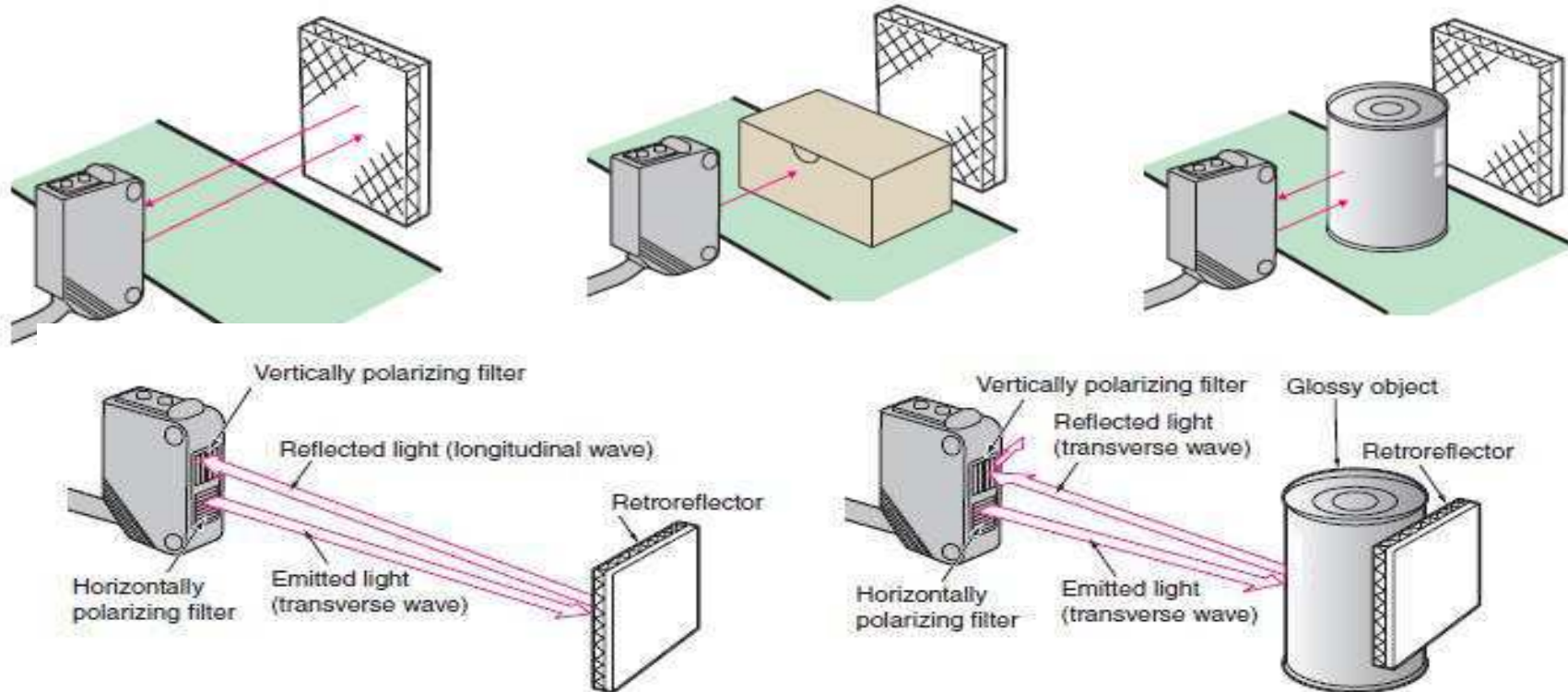

Simbol za odbijajući davač

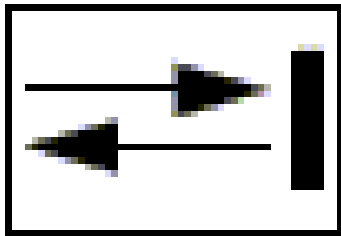
Predajnik i prijemnik su u istom kućištu, a sa druge strane je ogledalo koje odbija svjetlosni zrak nazad.

Odbijajući (retrorefleksioni) davači

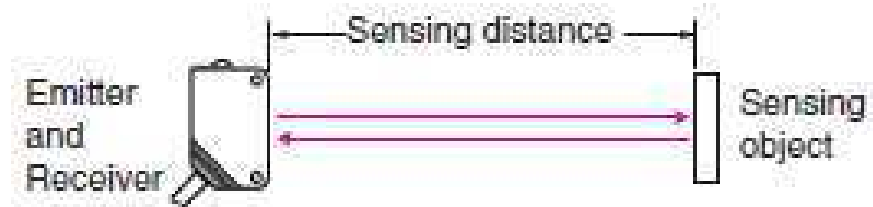
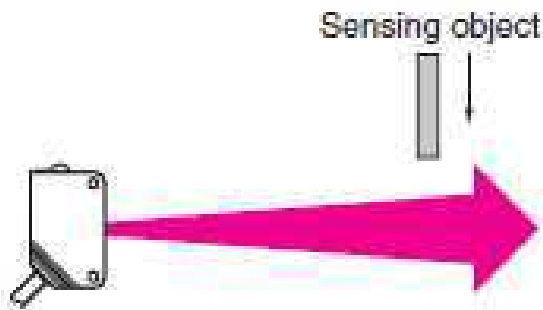
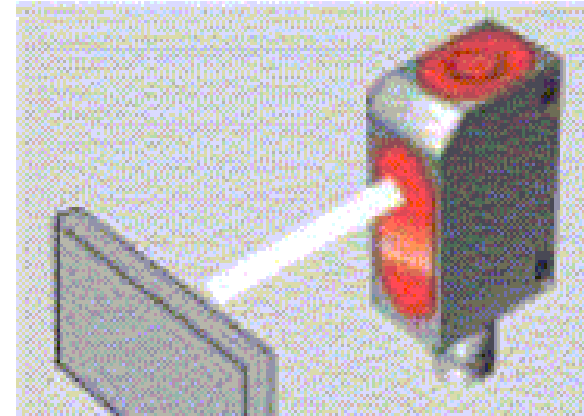

Predajnik emituje horizontalno polarizovanu svjetlost. Specijalno ogledalce vraća zrak sa zakrenutom (vertikalnom) polarizacijom kojeg prijemnik uspješno prima. Kada se zrak odbije od nekog drugog objekta, na prijemnik se vraća zrak sa horizontalnom polarizacijom koji neće biti primljen.

Difuzioni optički davač

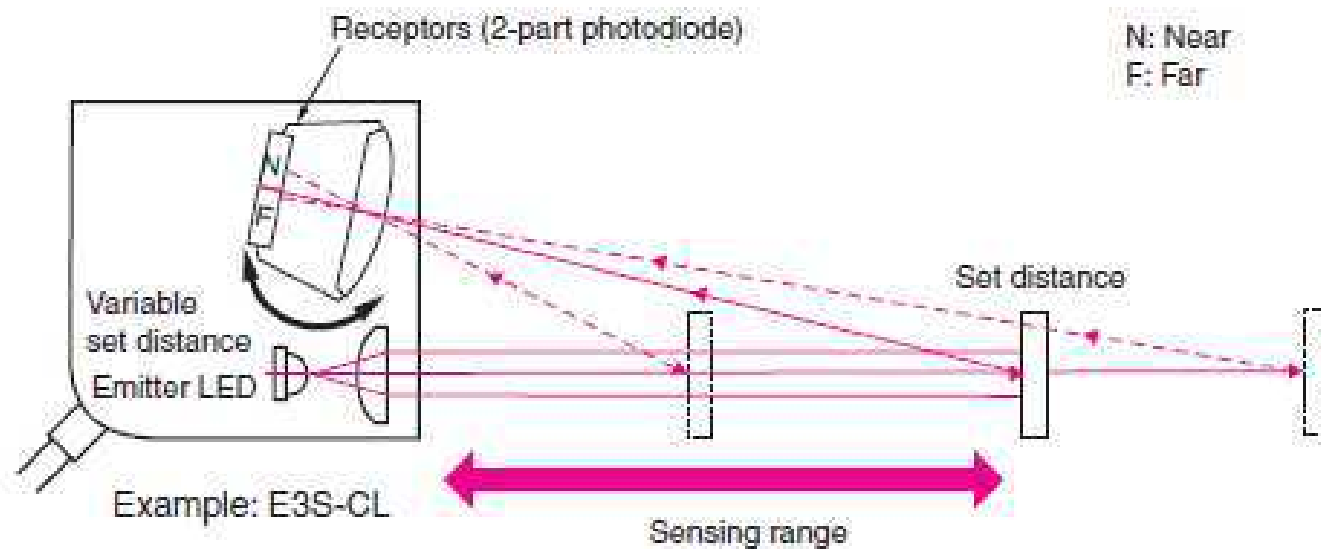

Simbol za difuzioni davač

Sličan je odbijajućem davaču. Predajnik i prijemnik su u istoj kutiji. Međutim, ovdje se ne koristi ogledalce. Svjetlost se rasipa od objekta i detektuje u prijemu.

Senzor za procjenu rastojanja objekta

Prijemnik sezora je dvodjelna fotodioda ili pozicioni detektor.

Reflektovana svjetlost je koncentrisana na dijelu prijemnika.

Detekcija je zasnovana na principu mjerenja ugla. Pozicija na kojoj ce reflektovana svjetlost biti koncentrisana zavisi od rastojanja objekta.

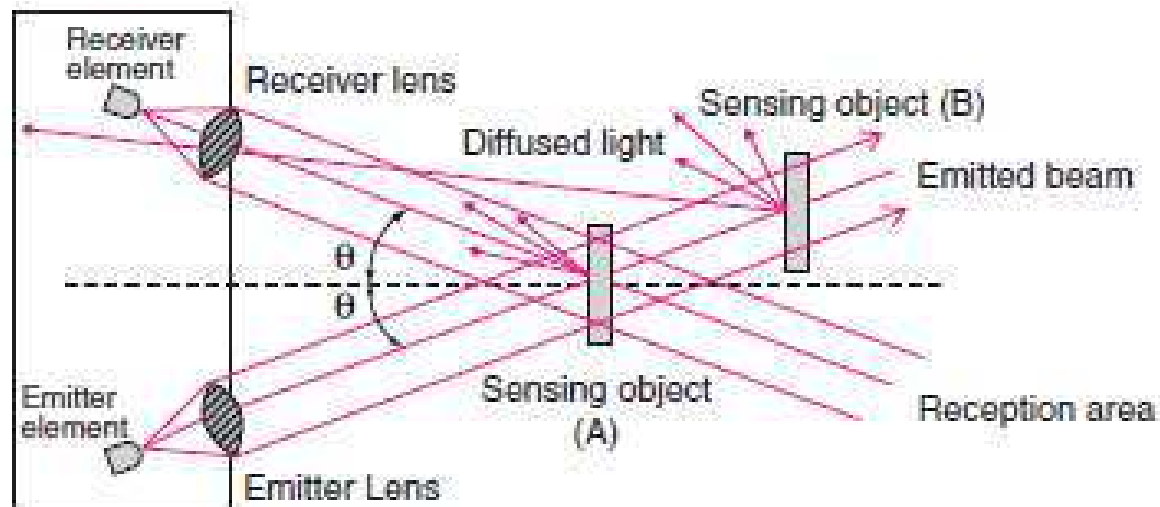

Senzor za procjenu rastojanja objekta

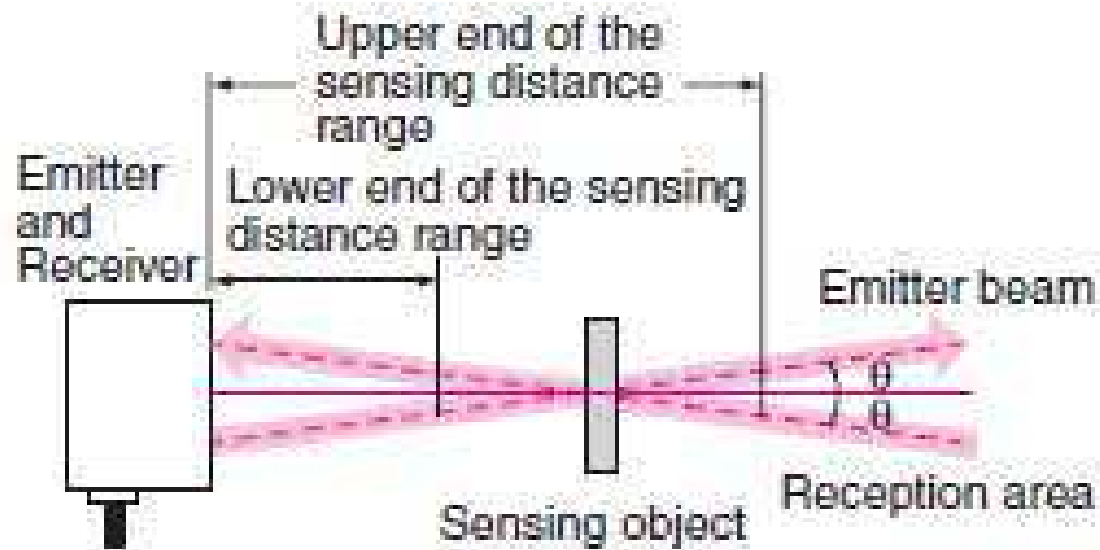
Kod ove vrste senzora može se podesiti opseg rastojanja u kome će objekat biti detektovan.

Senzor ograničene refleksije

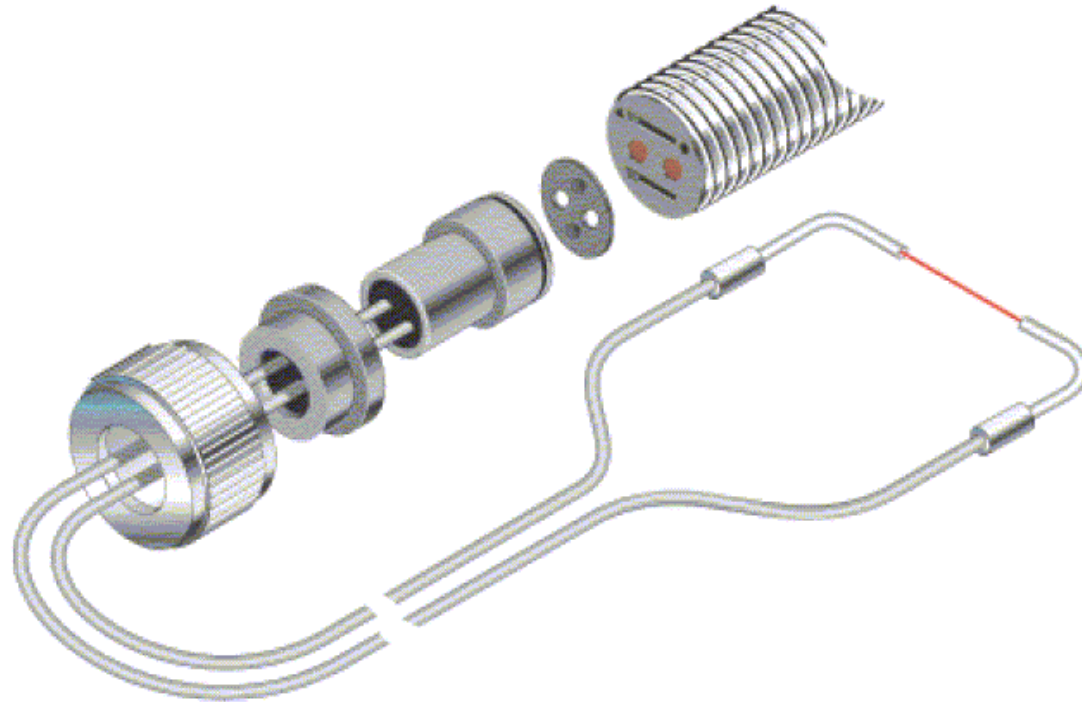

Slično kao difuzioni senzor, detektuje svjetlost reflektovanu od objekta. Međutim, uglovima je podešeno da detektuje objekte samo na jednom određenom rastojanju, ni bliže, ni dalje.

Senzor ograničene refleksije

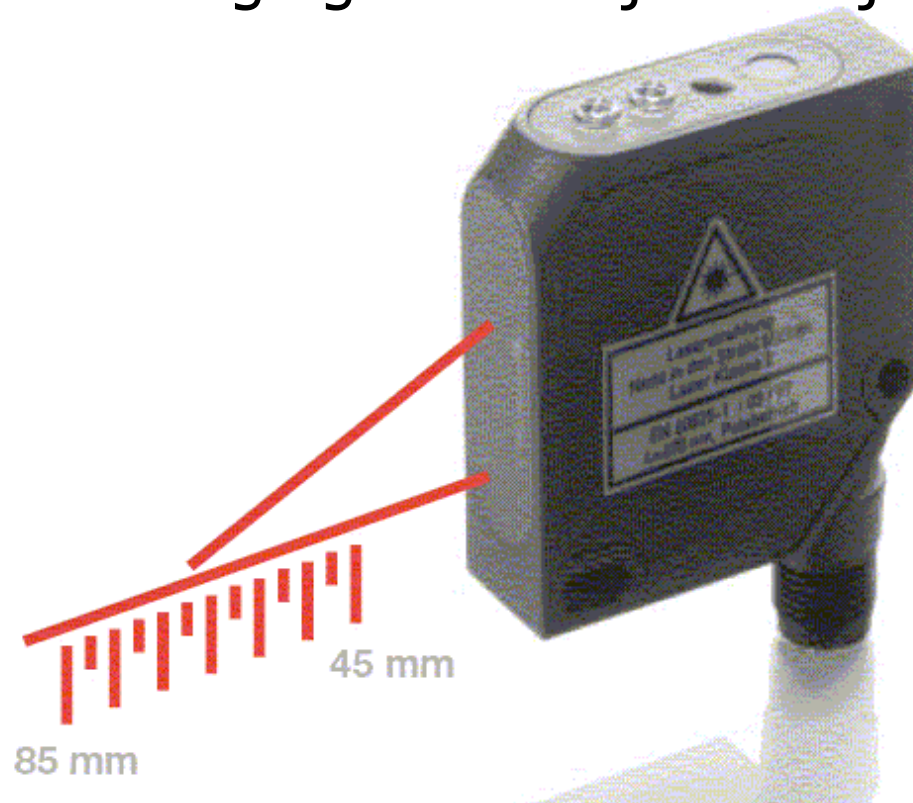
Davači sa optičkim vlaknima

Zahvaljujući optičkim vlaknima svjetlosna linija može da se postavi precizno i na teško dostupnim mjestima.

Laserski davač rastojanja

Predajnik emituje uski laserski zrak. Prijemnik (u vidu linijske kamere) vidi osvjetljenu tačku na objektu pod određenim uglom. Na osnovu tog ugla određuje se daljina objekta.

Izgled gotovih senzora

Reflex edge sensor

High performance
line/edge sensor

Low cost line/edge sensor

PIR detektori pokreta (za alarmne sisteme)

PIR senzor je osjetljiv na zračenje tijela čija je temperatura oko 37°C.

PIR= Passive Infa Red = pasivni infracrveni

Providni poklopac je napravljen kao više (Fresnelovih) sočiva kojima se dobija nejednaka osjetljivost senzora po raznim pravcima.

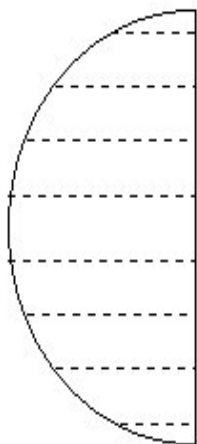
Rezultat je visoka osjetljivost na pokrete čovjeka ispred detektora.

http://en.wikipedia.org/wiki/Passive_infrared_sensor

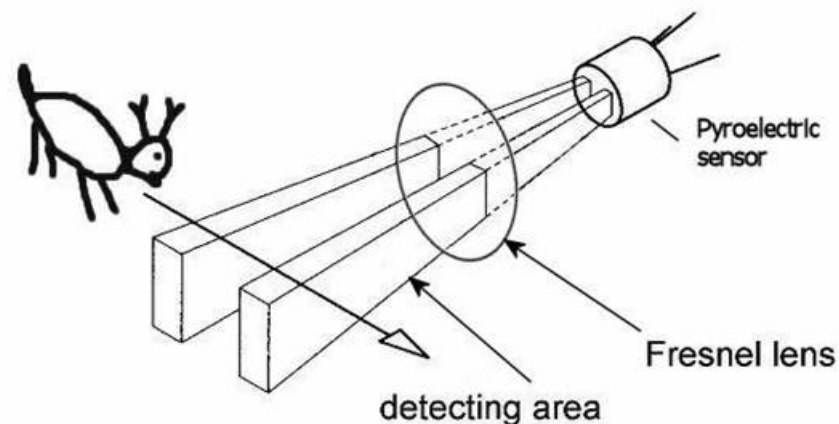
PIR detektori pokreta (za alarmne sisteme)

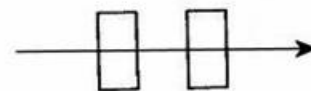
PLANO CONVEX

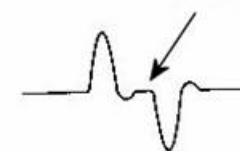
FRESNEL

infrared source movement

OUTPUT

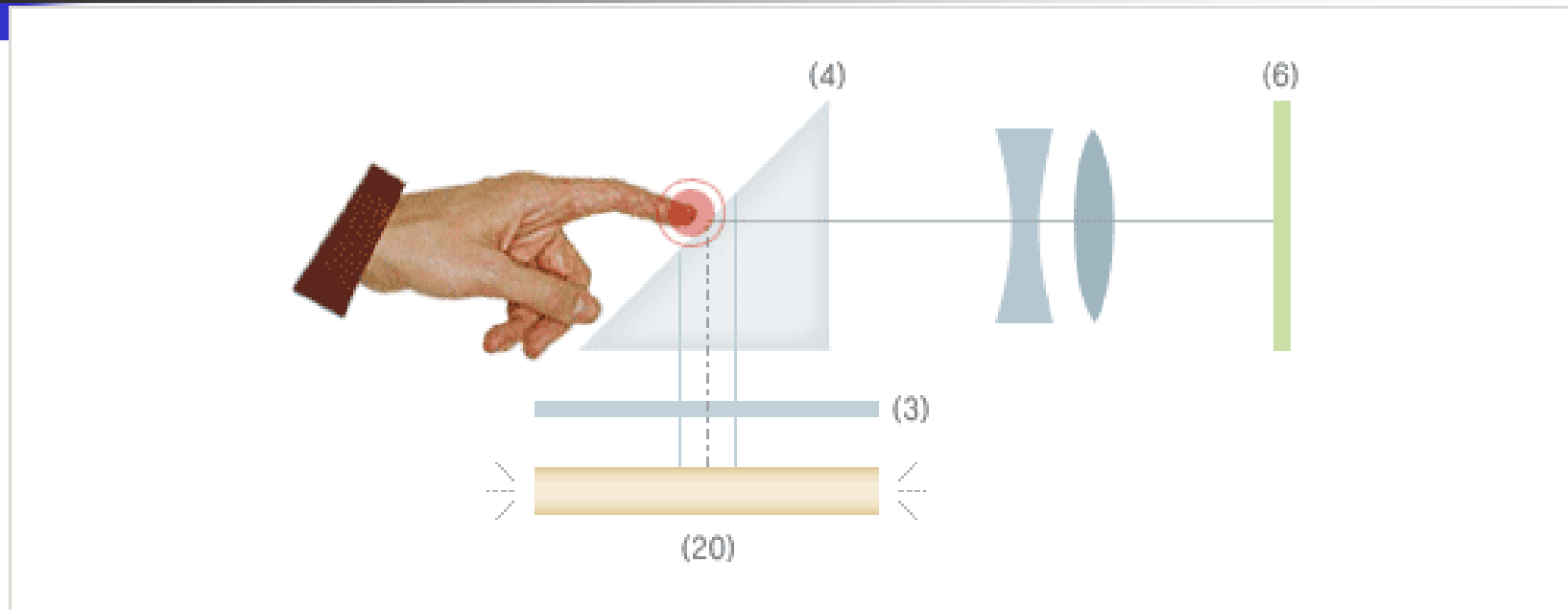

<http://www.glolab.com/pirparts/infrared.html>

Tijelo se kreće i presjeca zone različite osjetljivosti senzora.
Na senzoru se dobija promjenljivi napon koji se lako razlikuje od
napona usled promjene osvjetljenja ili promjene temperature okoline.

Optički skener otiska prsta

Sistem sočiva kod optičkih fingerprint senzora

Prst se prisloni na pločicu, osvjetli sa LED izvorom svjetlosti i kroz prizmu i sistem sočiva slika se projektuje na kameru.

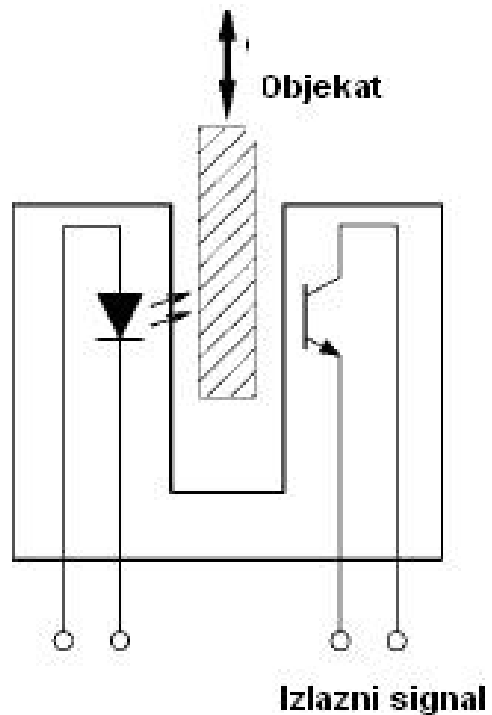
Primjene skenera otiska prsta

Koristi se za ovlašćeni pristup:

- prostorijama,
- podacima,
- računaru ili
- nekom drugom sadržaju (na primjer tašni).

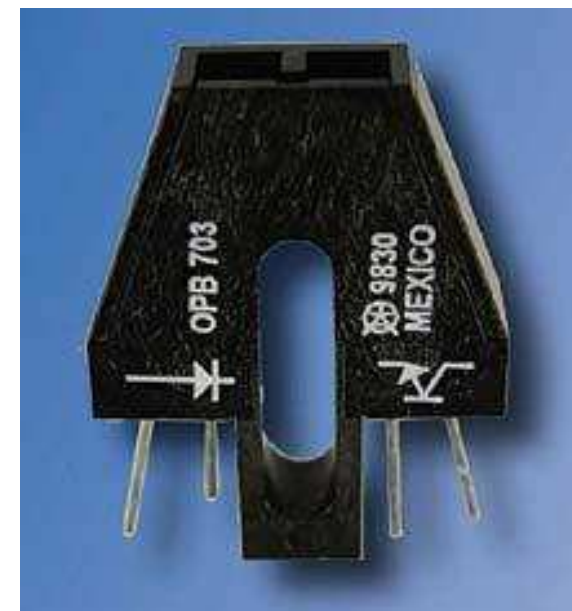
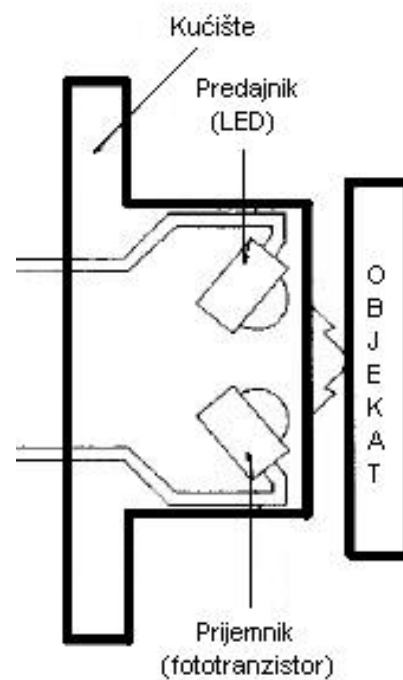
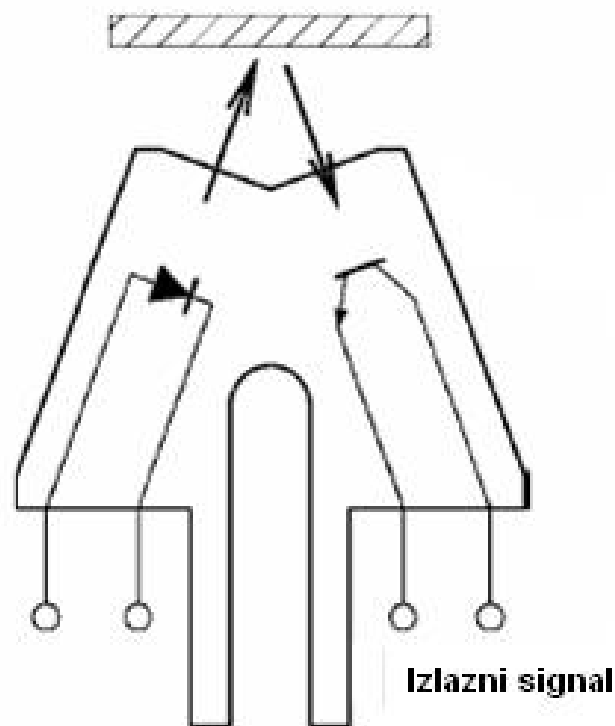
Optička viljuška je prolazni senzor

Princip rada optičke viljuške i njezin izgled

Dimenzije viljuške su oko 1cm.

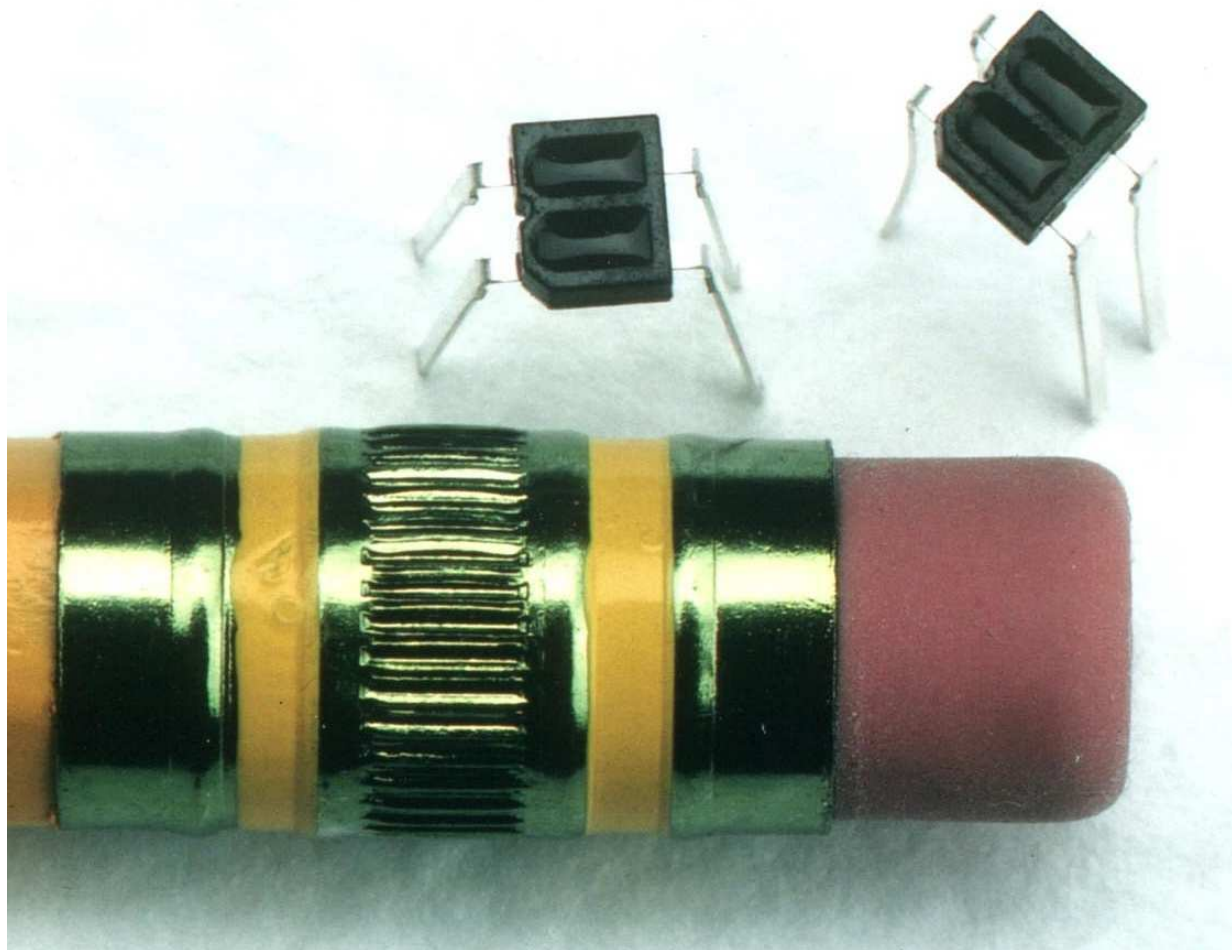
Blizinski difuzioni davači

Princip rada blizinskog difuzionog davača i njegov izgled

Dimenzije davača su oko 1cm.

Veličina blizinskog senzora

Optički miš

http://en.wikipedia.org/wiki/Optical_mouse#Optical_mice

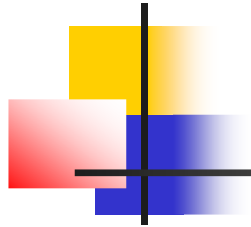
optički čip

Optički miš se sastoji od:

- LED (ili lasera) za osvjetljavanje podloge,
- minijaturne kamere sa optičkim čipom male rezolucije (18x18 piksela)
- čipa za obradu slike i komunikacije sa PC-om.

Optički miš se može pretvoriti u skener. Više detalja ima na

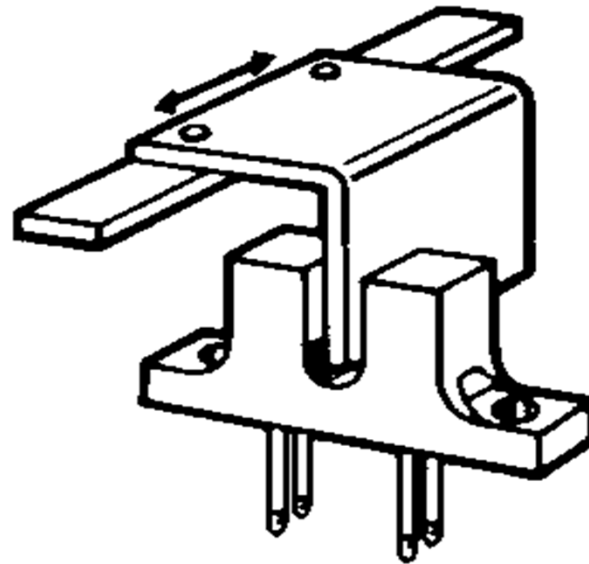
<http://spritesmods.com/?art=mouseeye>

Primjena optičkih davača

Detektovanje pokretne neprozirne zastavice

1. Sensing of moving sheet metal

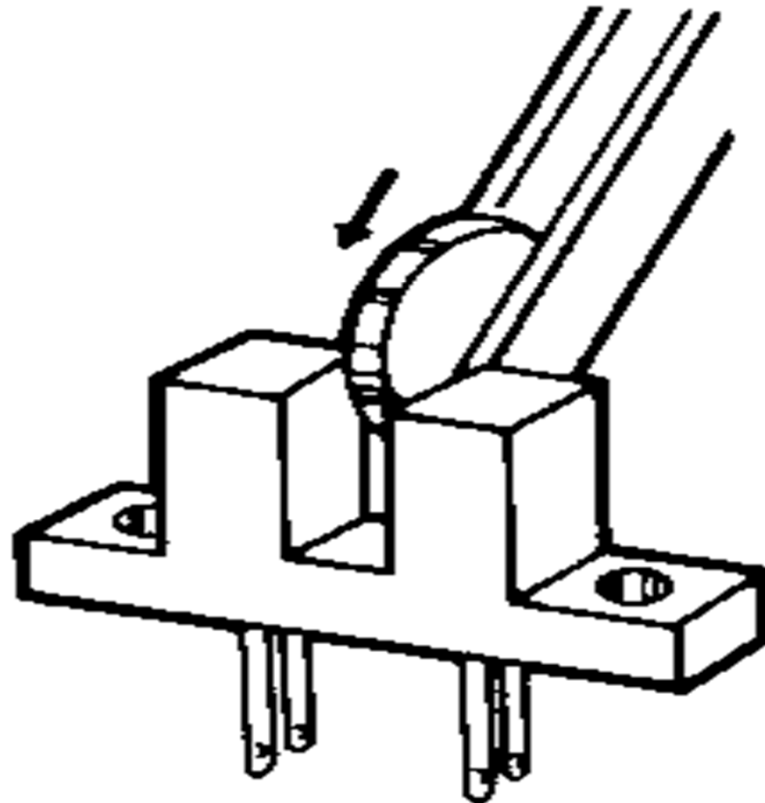

Obično služi kao detektor krajnjeg položaja mehanizma (u štampačima, ploterima, i raznim drugim uređajima).

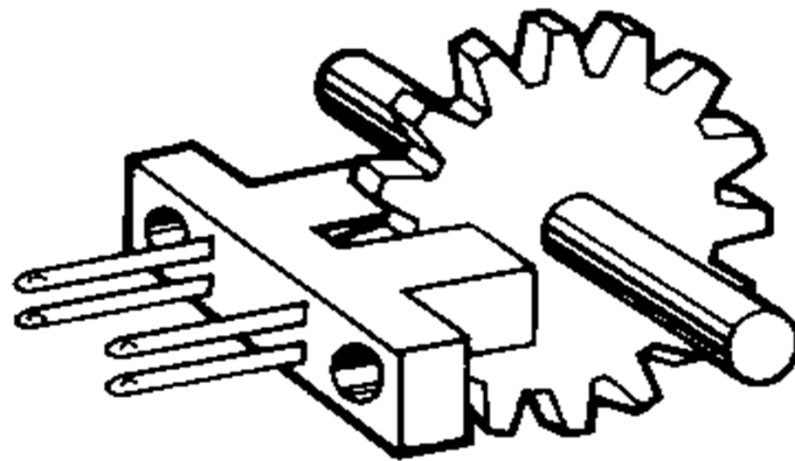
Detektovanje kovanog novca i metalnih komada

2. Sensing of coin and metal

Detektovanje zubaca kod prenosnih mehanizama

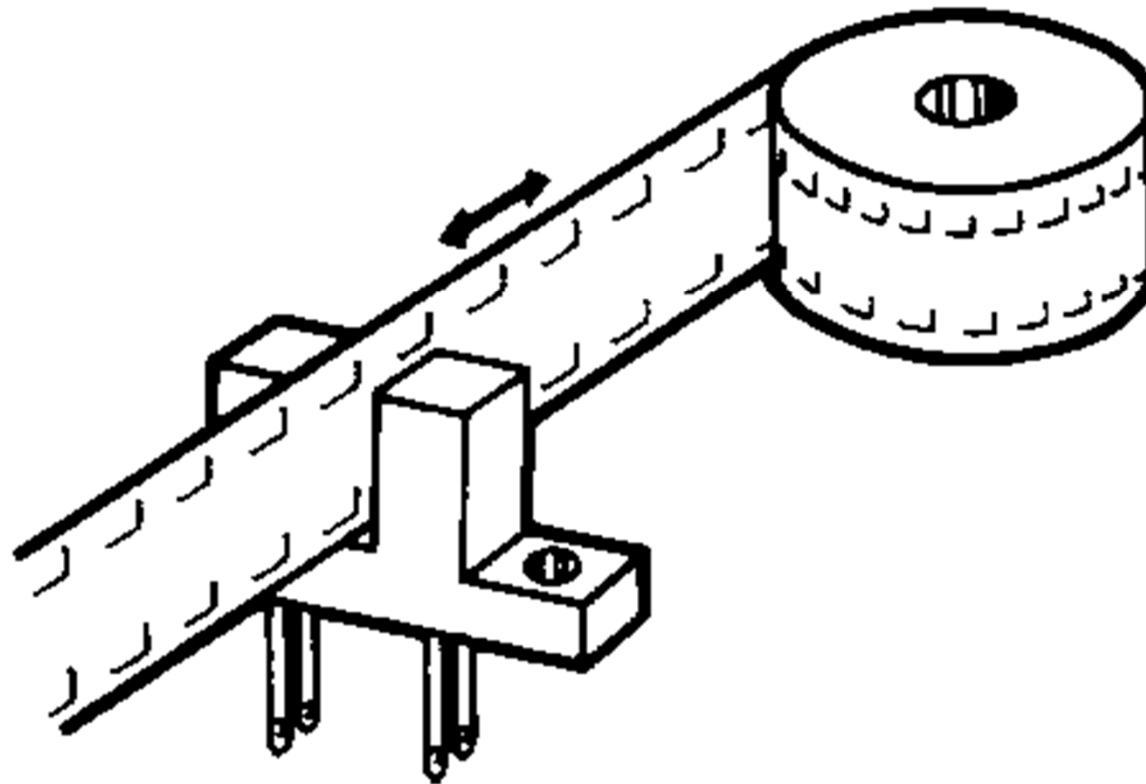
3. Sensing of gear tooth

Okretanjem zupčanika dobijaju se impulsi na fotoprijemniku. Broj impulsa u sekundi je mjera brzine obrtanja zupčanika.

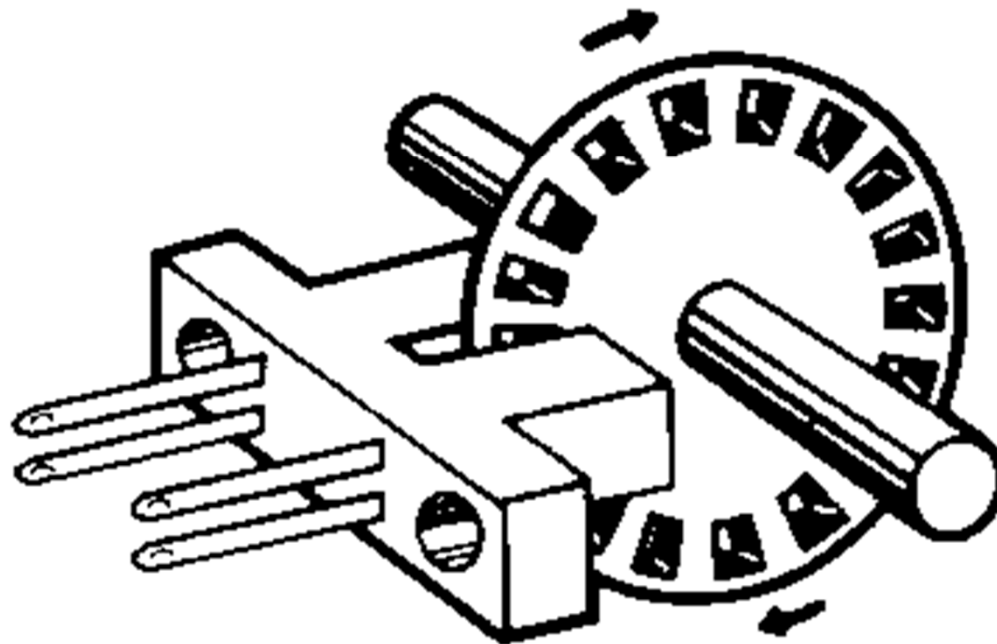
Detektovanje položaja filma

5. Sensing of film position

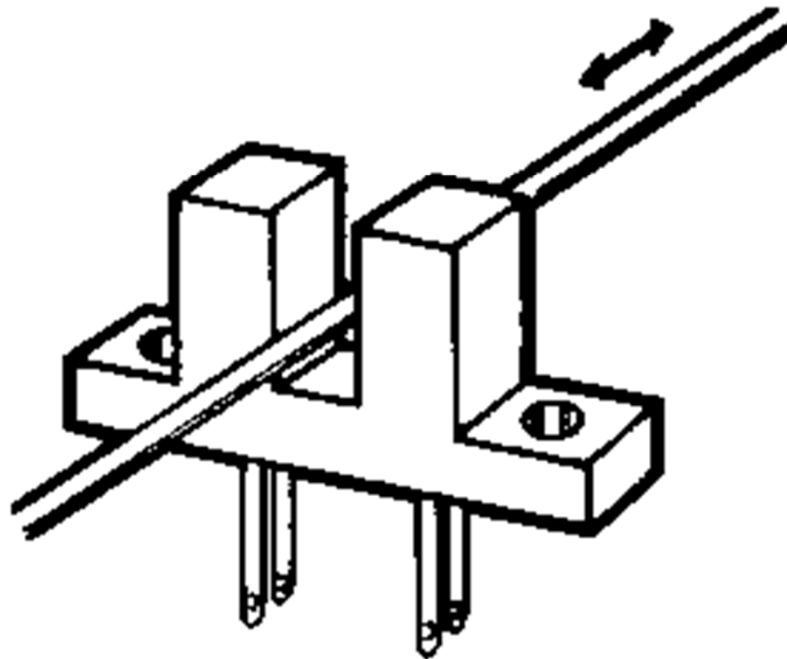
Detektovanje broja okretaja

6. Sensing of the number of revolutions

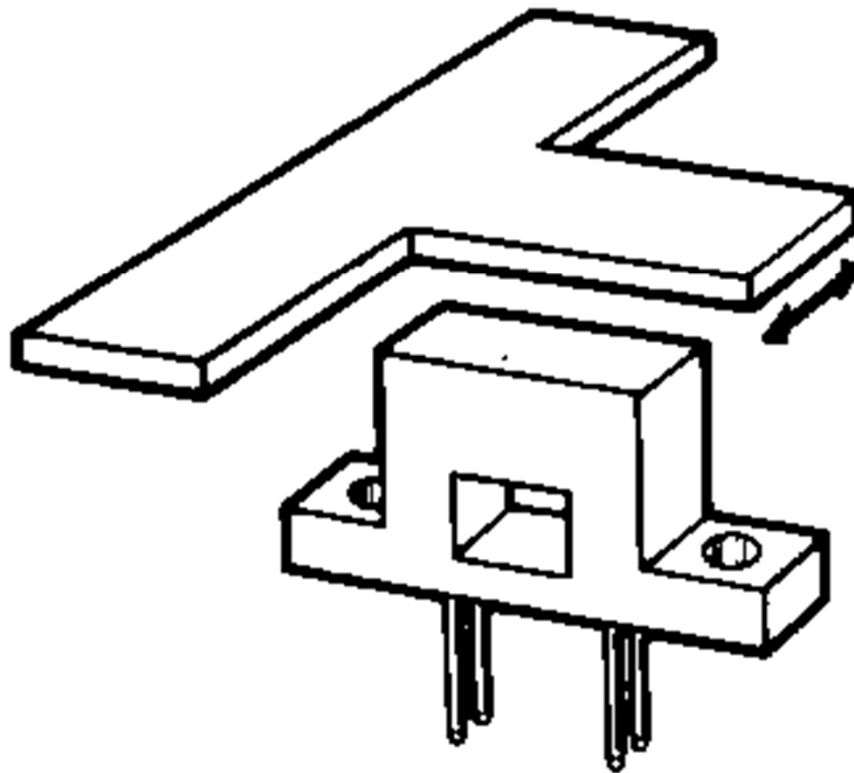
Detektovanje prekida žice

7. Sensing of a break in a wire

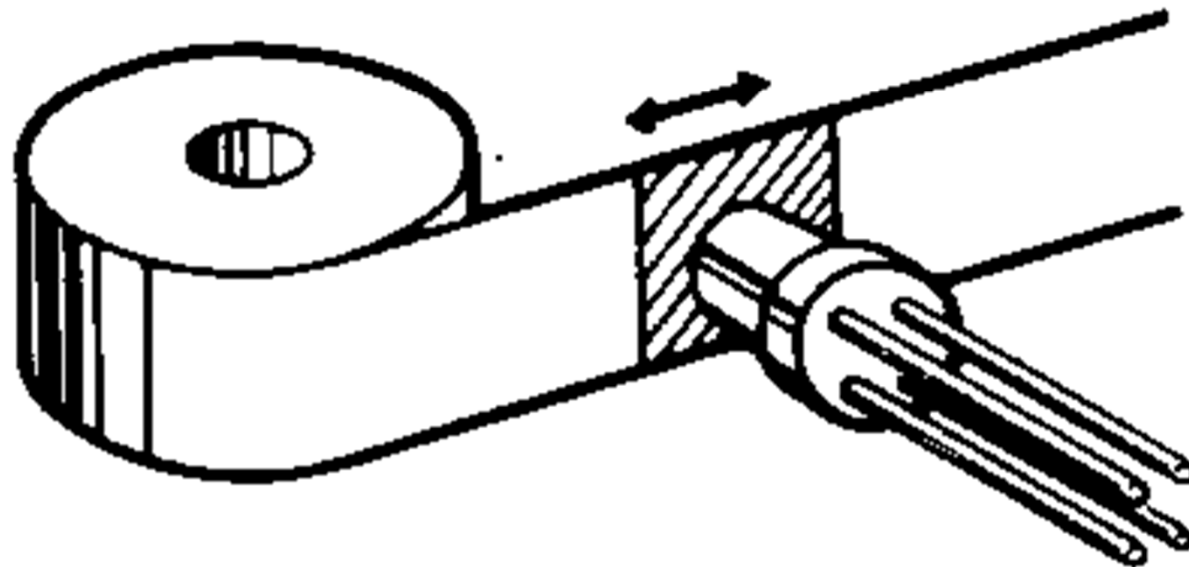
Detektovanje sjajne zastavice

1. Sensing of glossy sheet metal

Detektovanje kraja ili početka trake

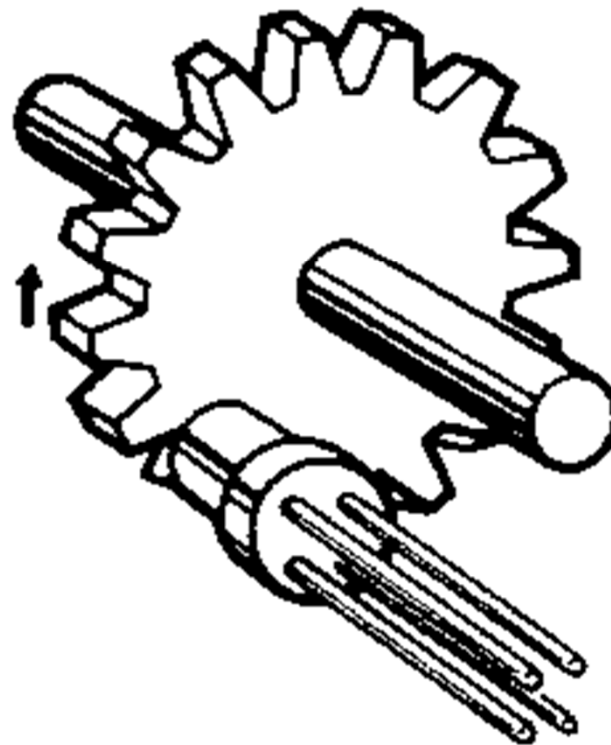
2. Sensing of the end or beginning of tape

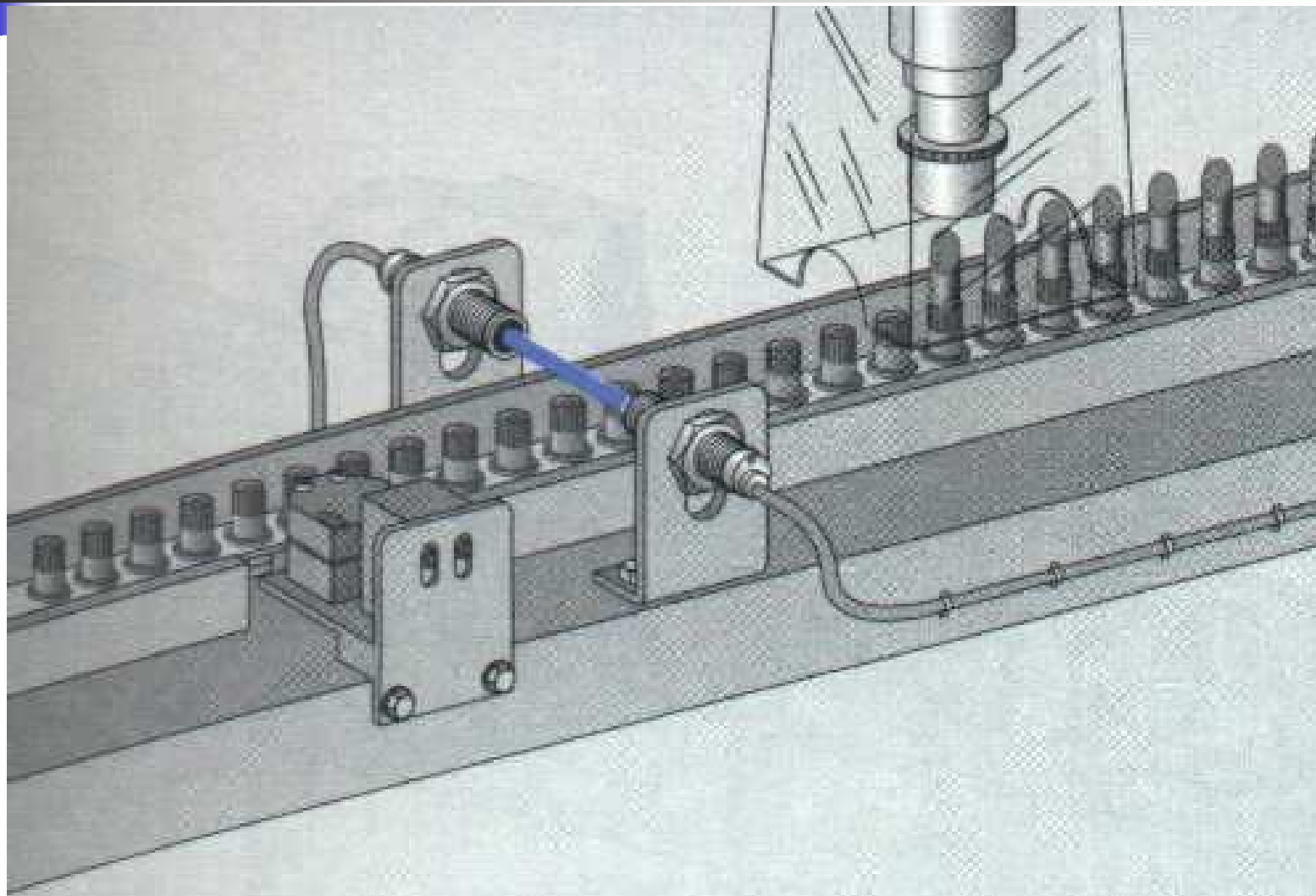
Detektovanje sjajnih zubaca

3. Sensing of glossy gear tooth

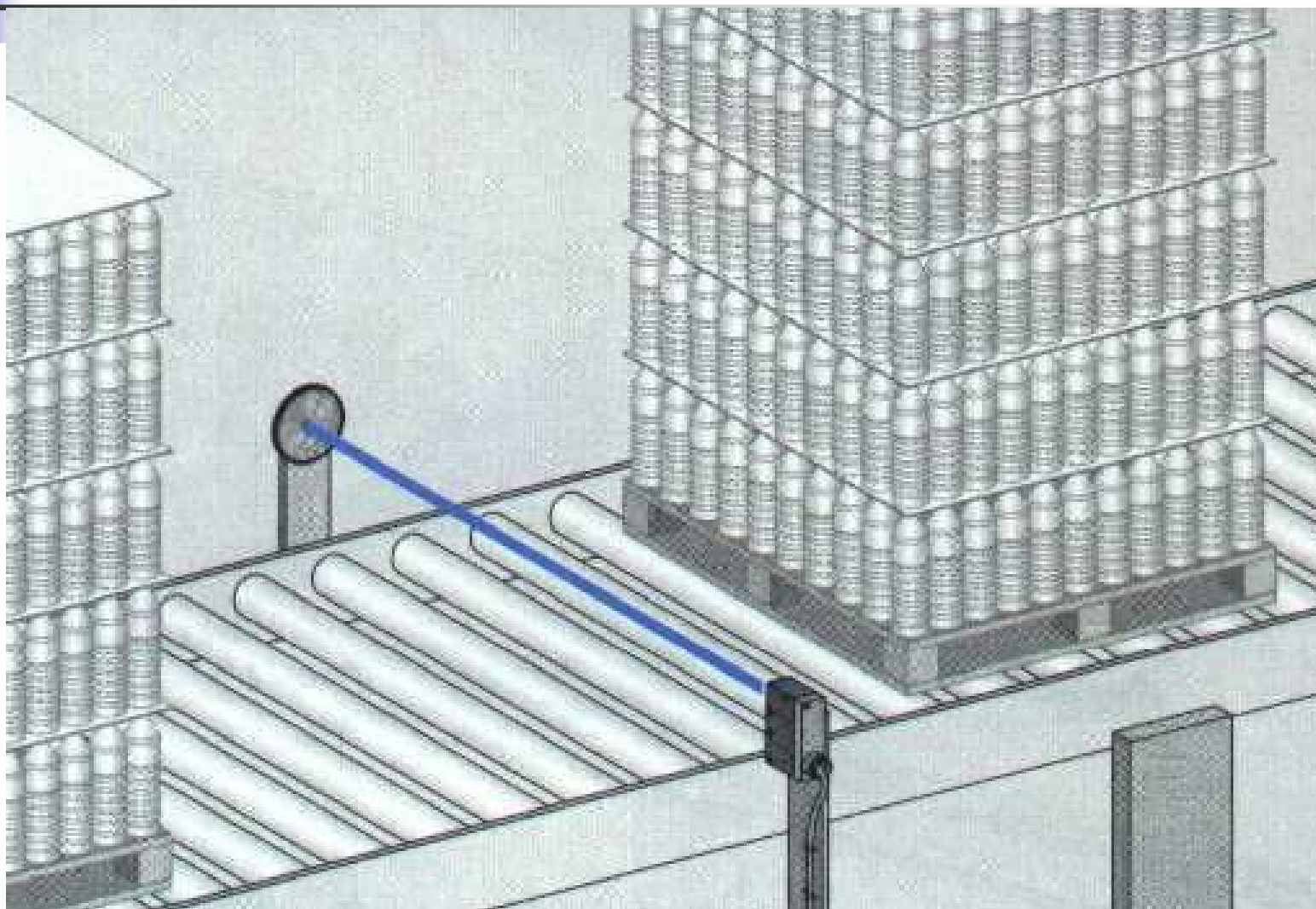

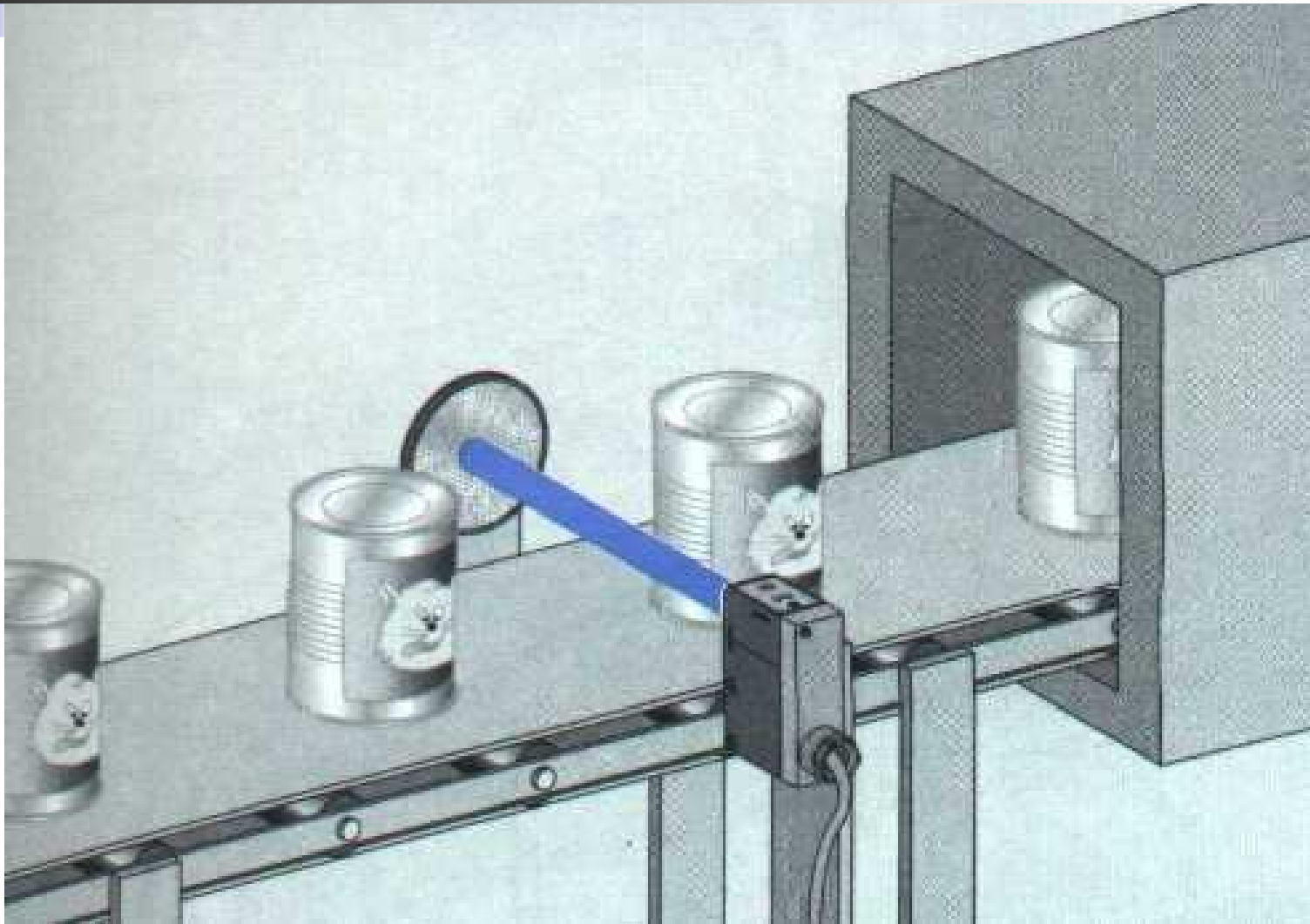
Kontrola visine karmina prije postavljanja poklopca

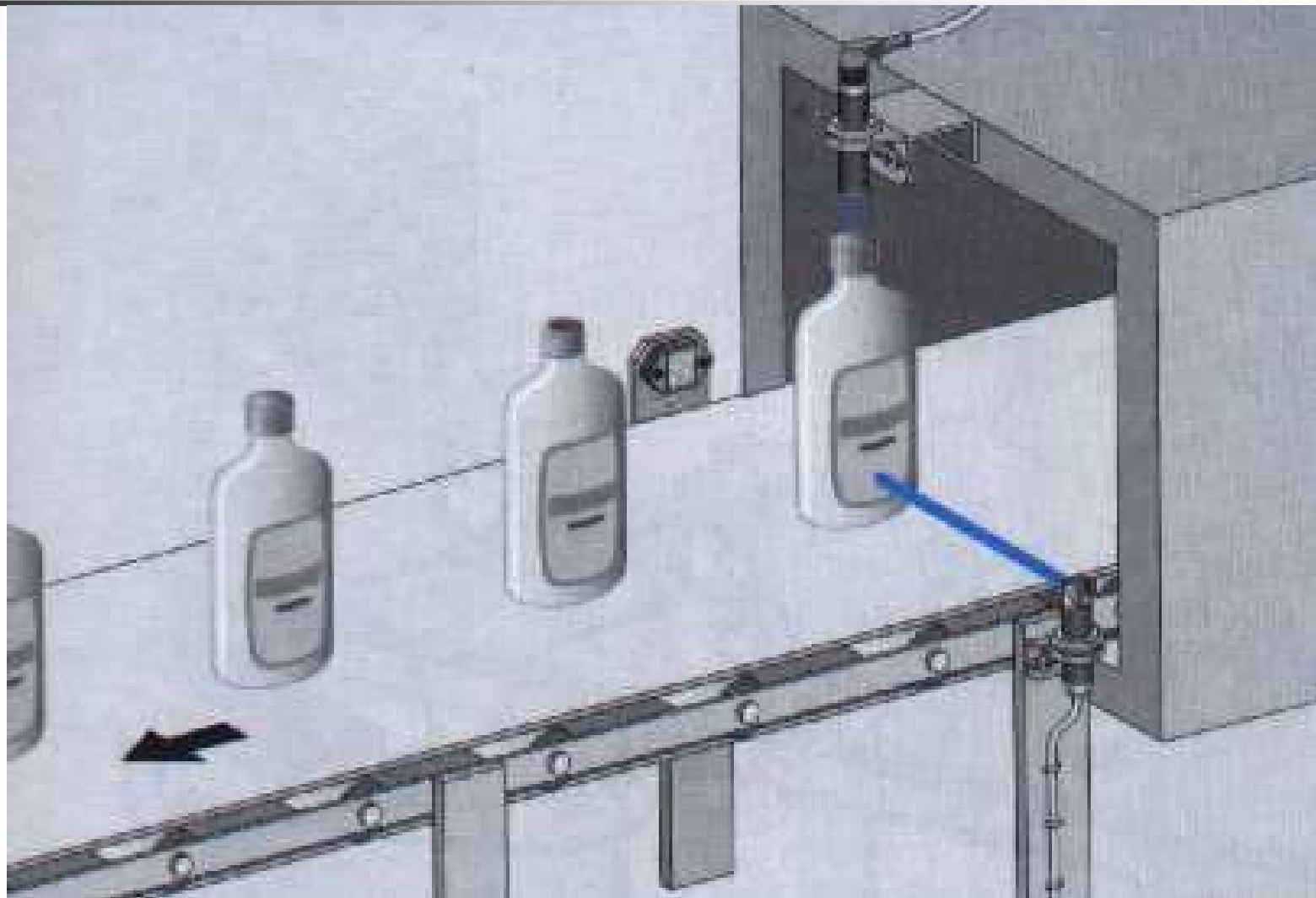
Kontrola prolaska paleta sa flaširanom vodom

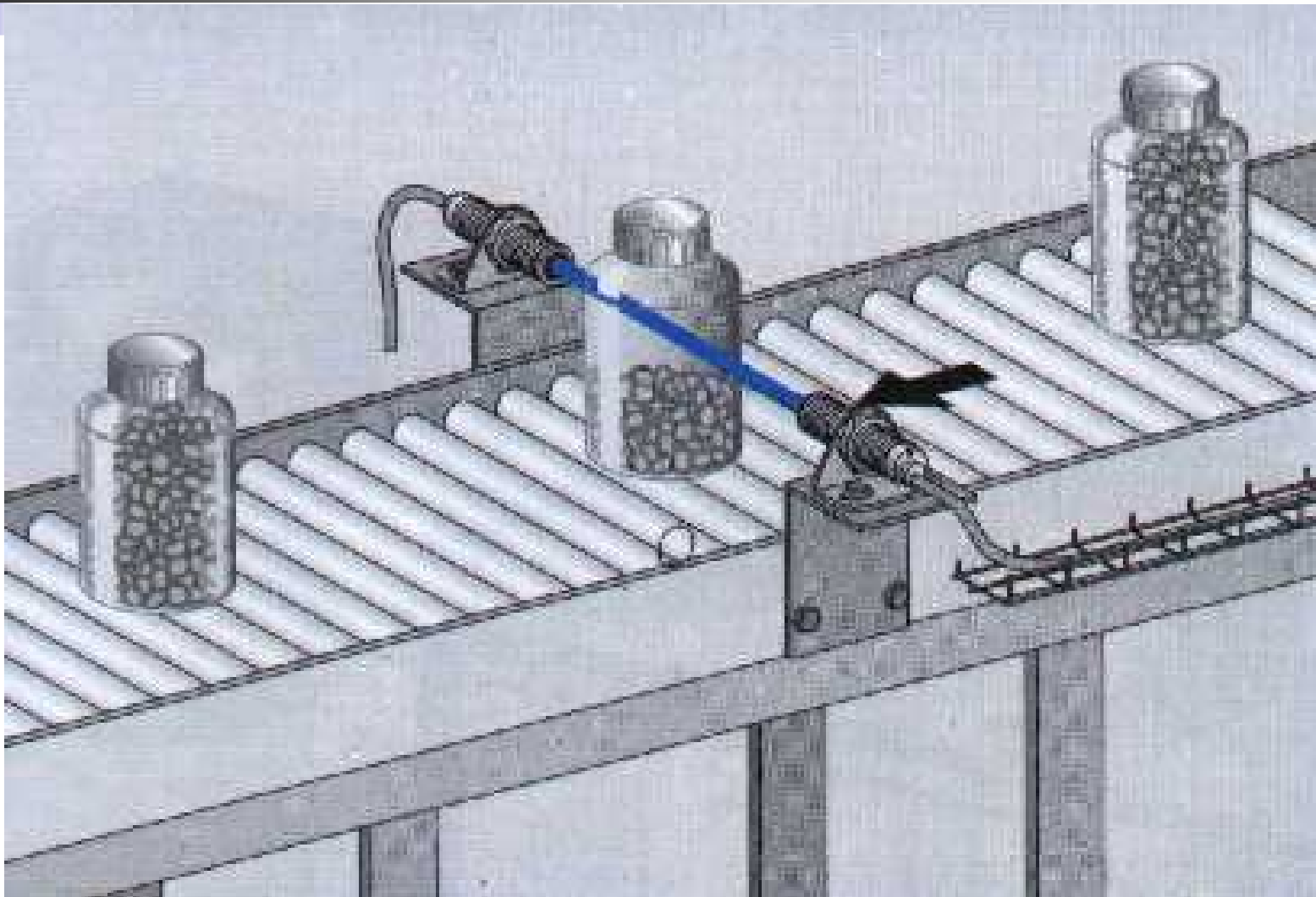
Kontrola prolaska konzervi (sa hranom za mačke)

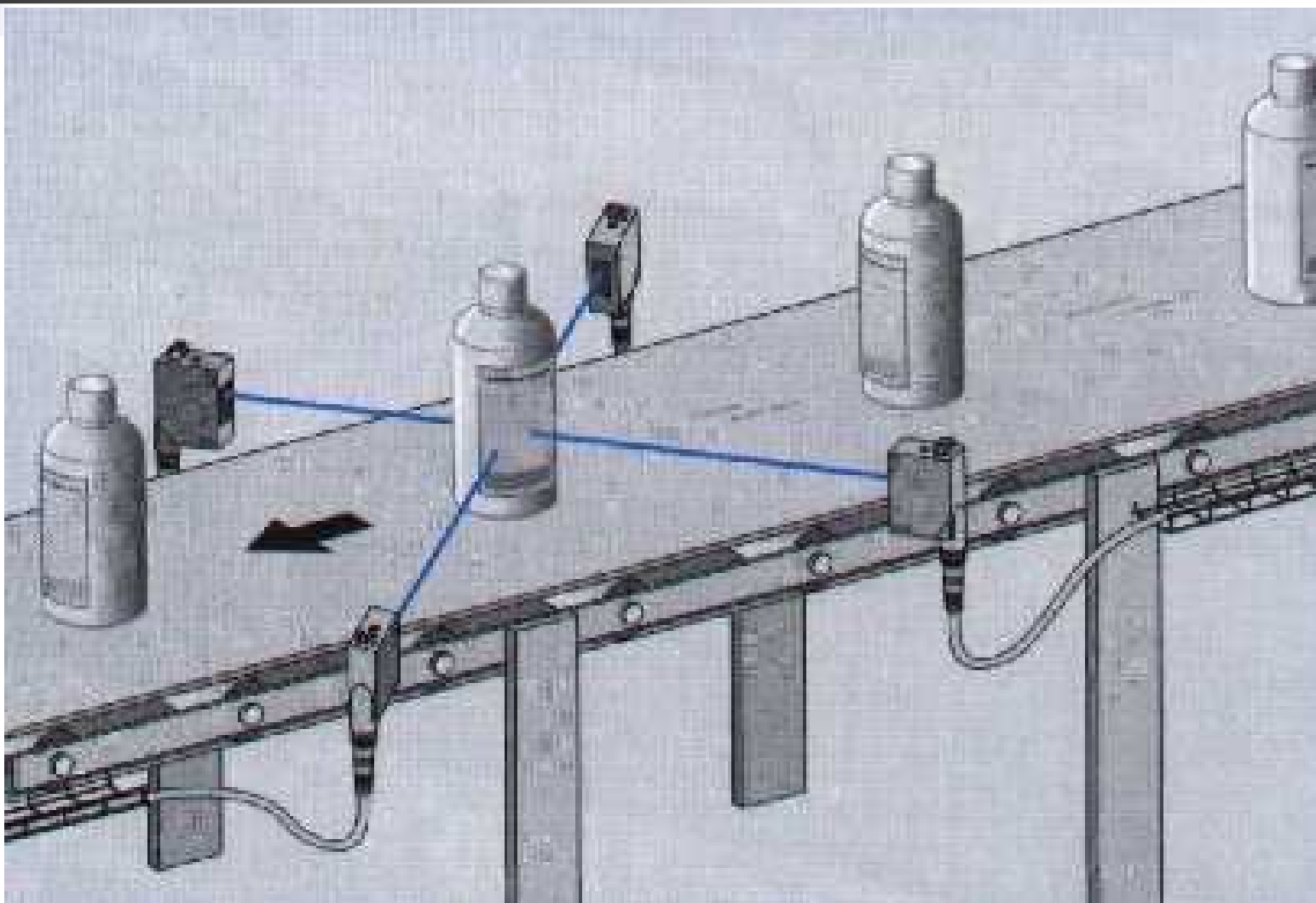
Provjera prisustva plastičnog čepa

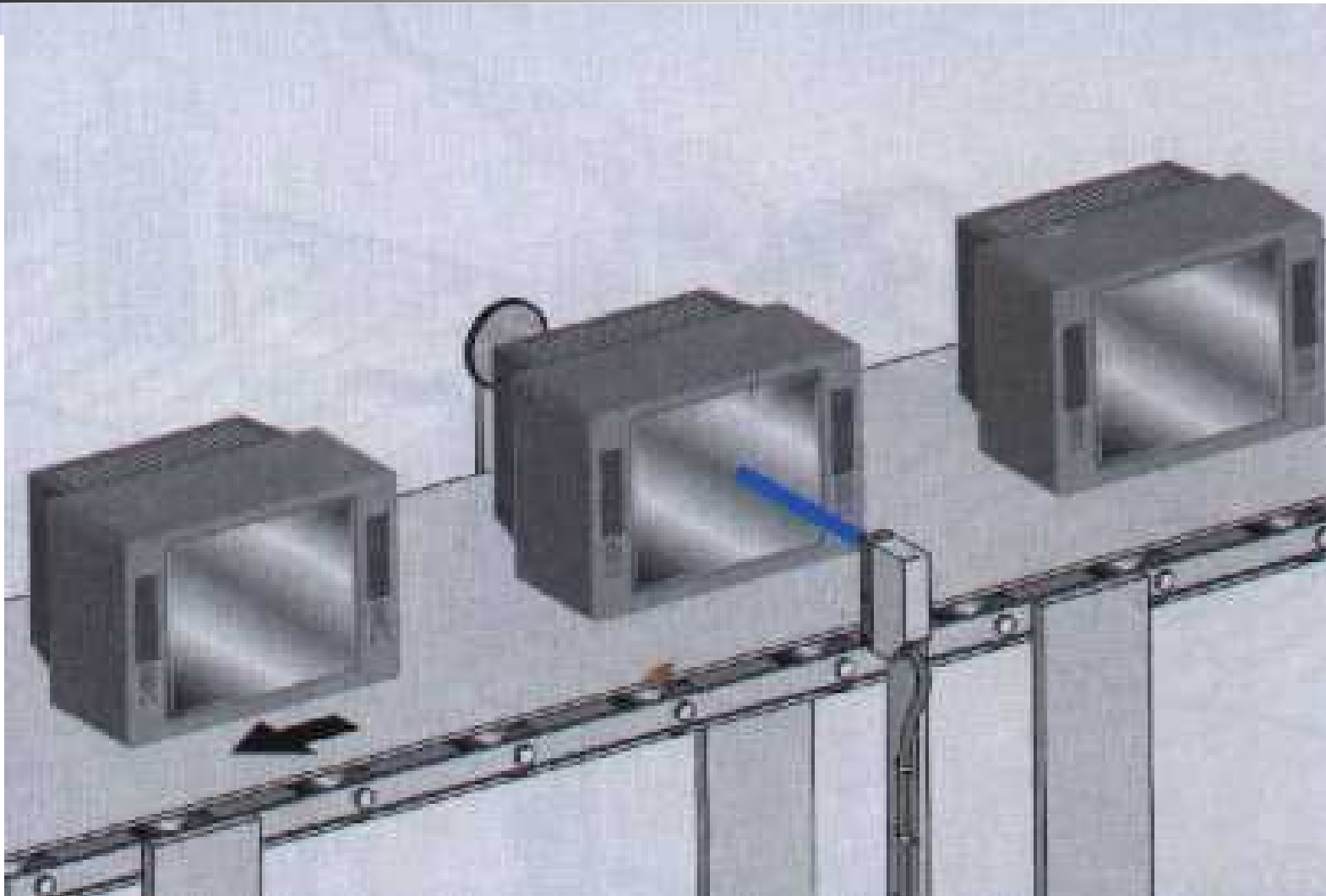
Kontrola tableta u bočicama

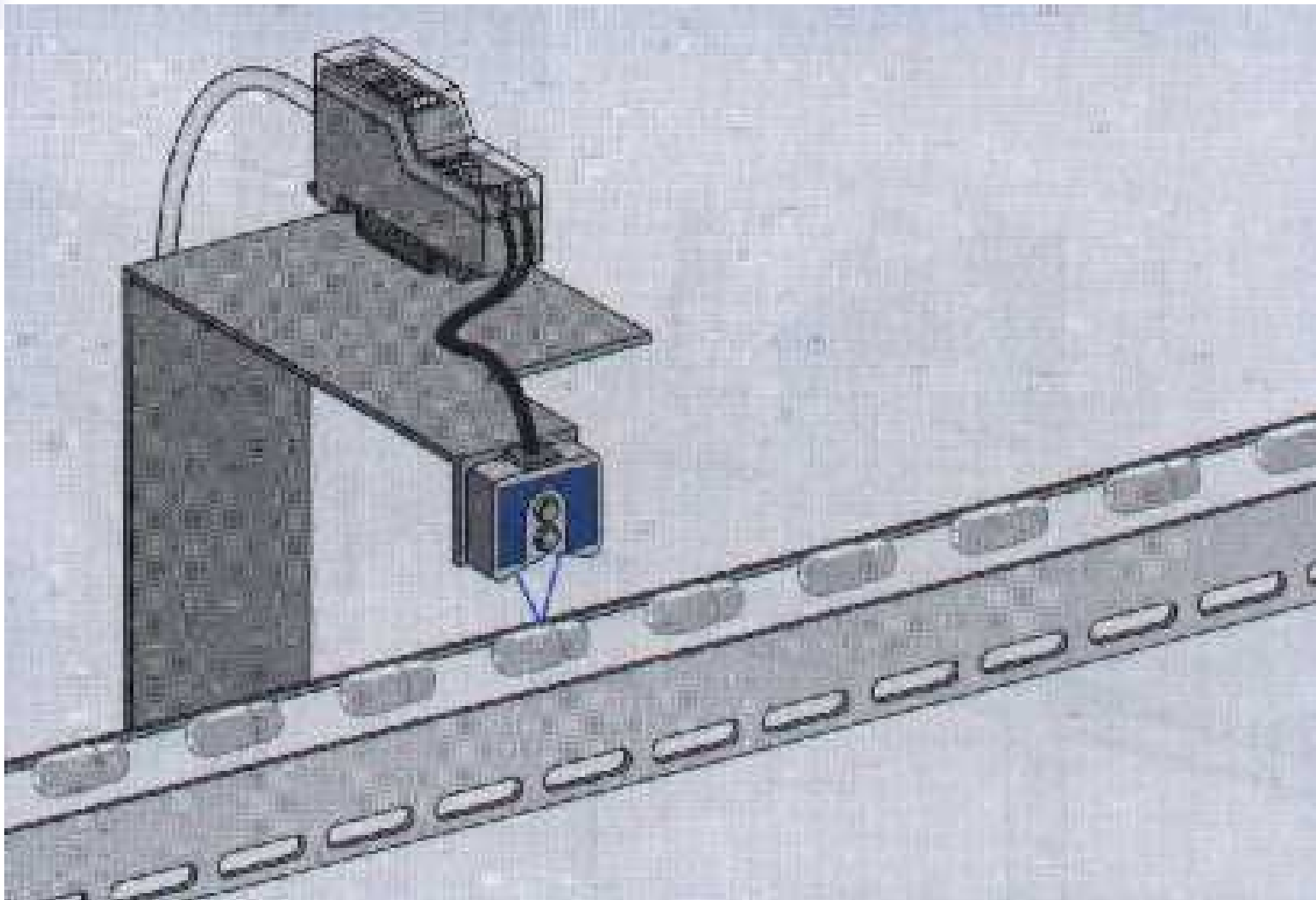
Kontrola naljepnica na bočicama

Brojanje televizora

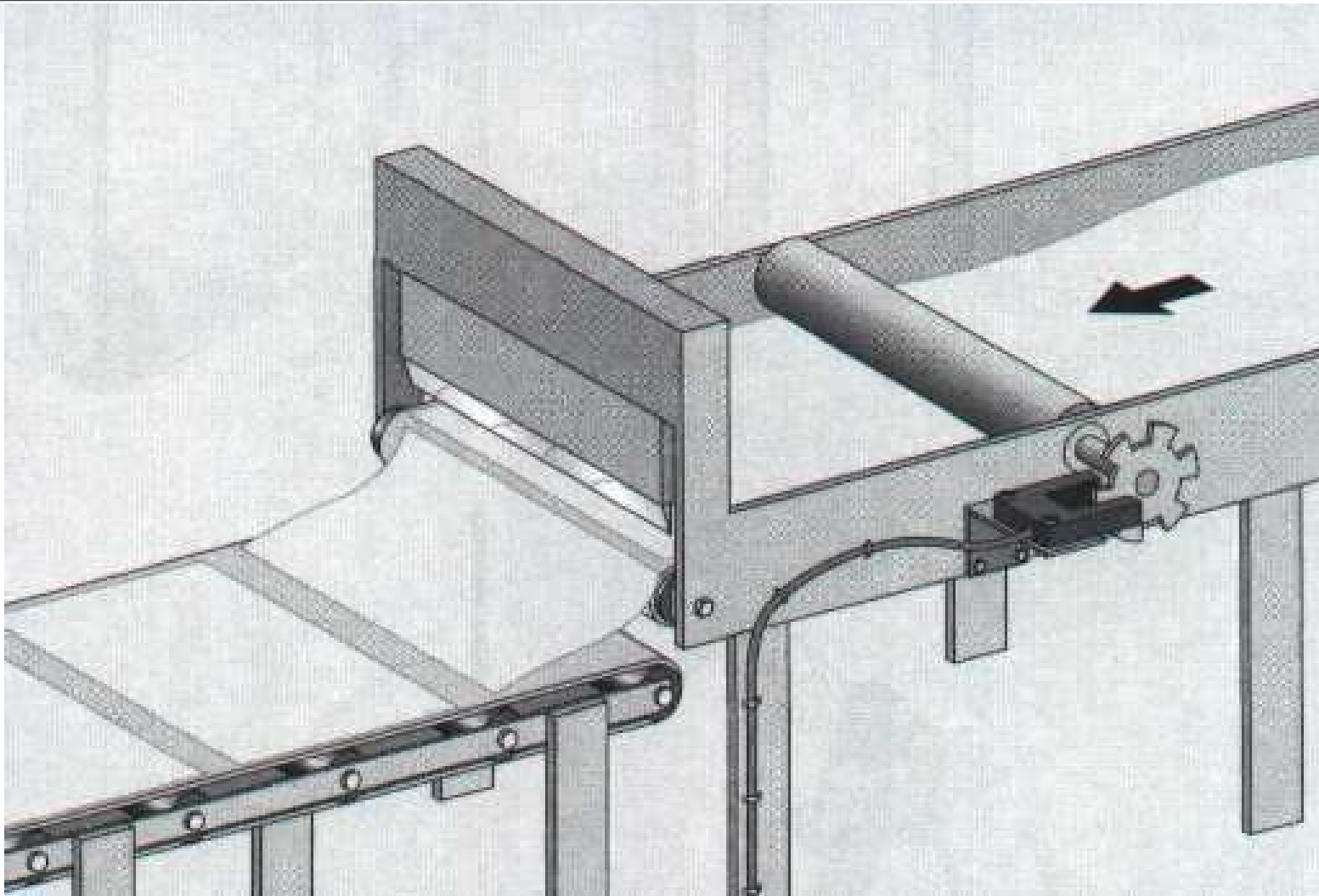

Brojanje tableta

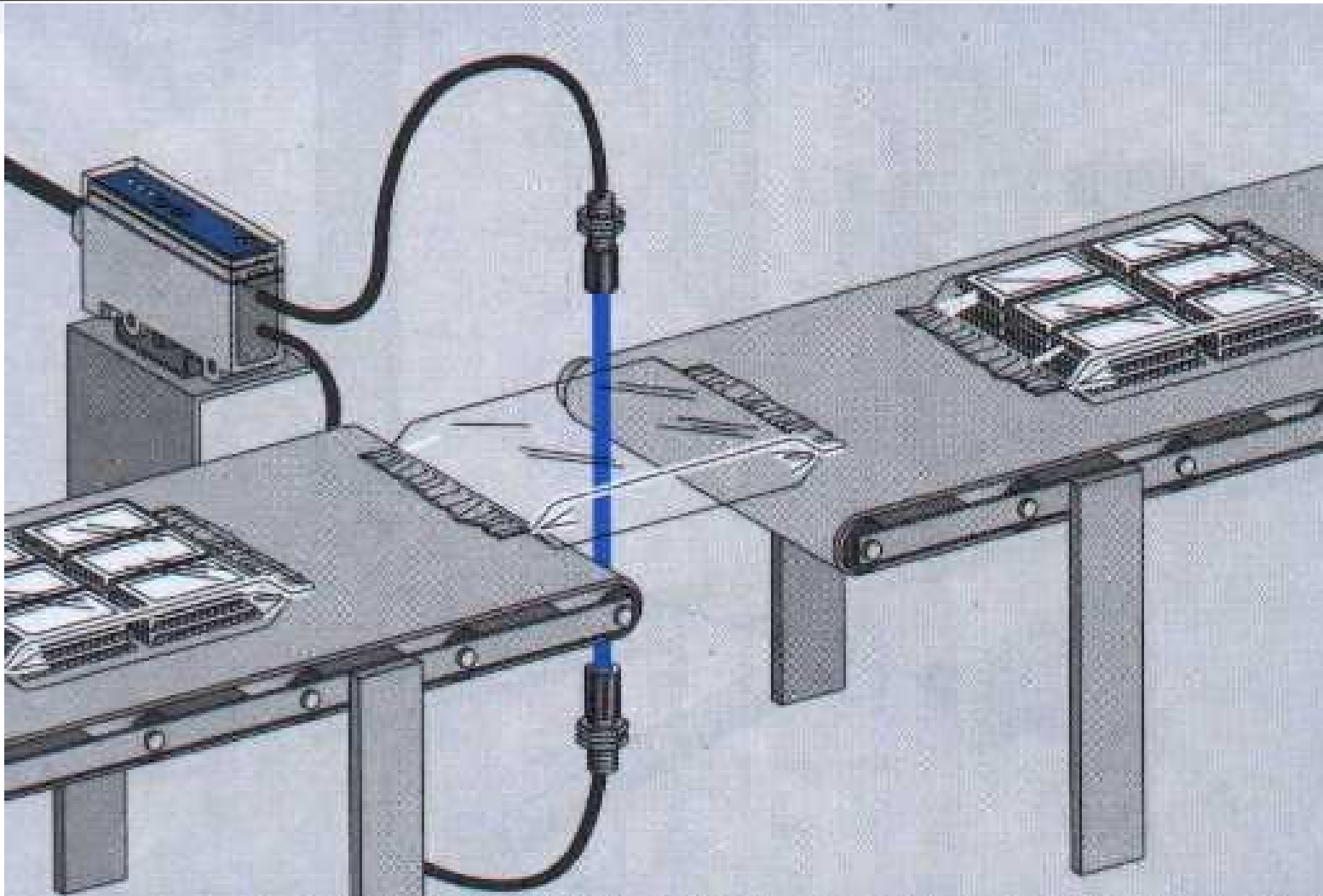

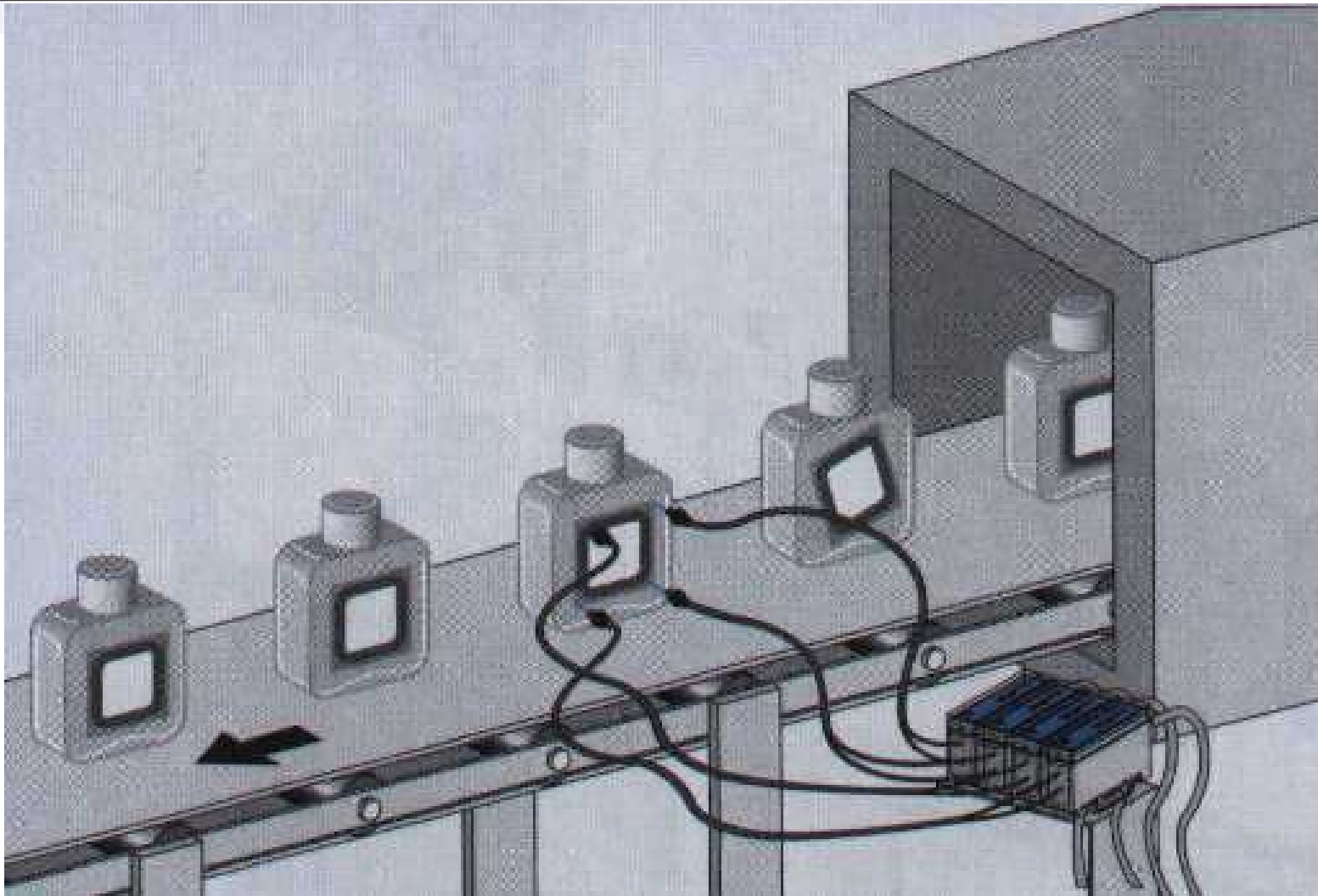
Sinhronizacija rezanja na zadatu dužinu

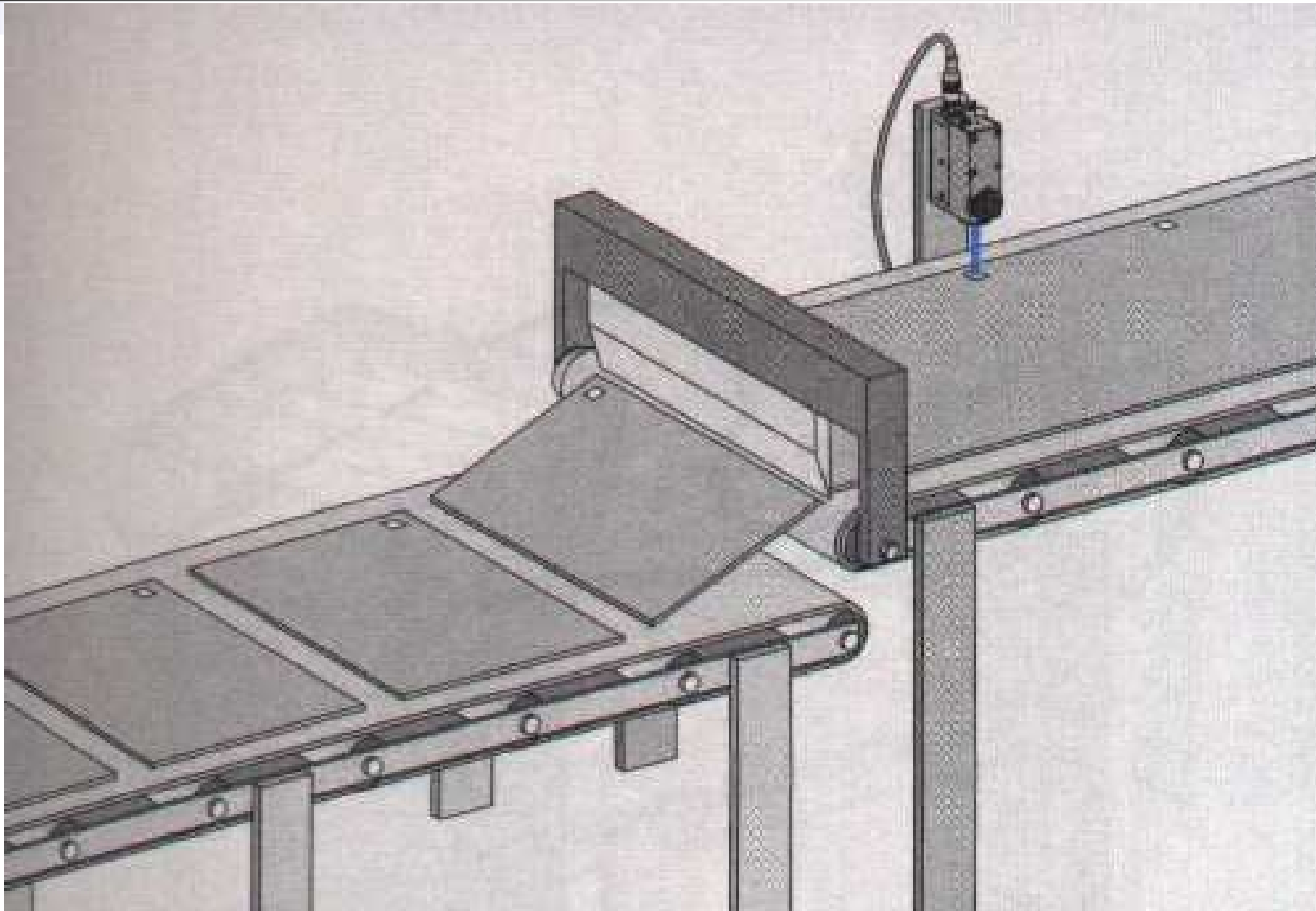
Otkrivanje praznog pakovanja

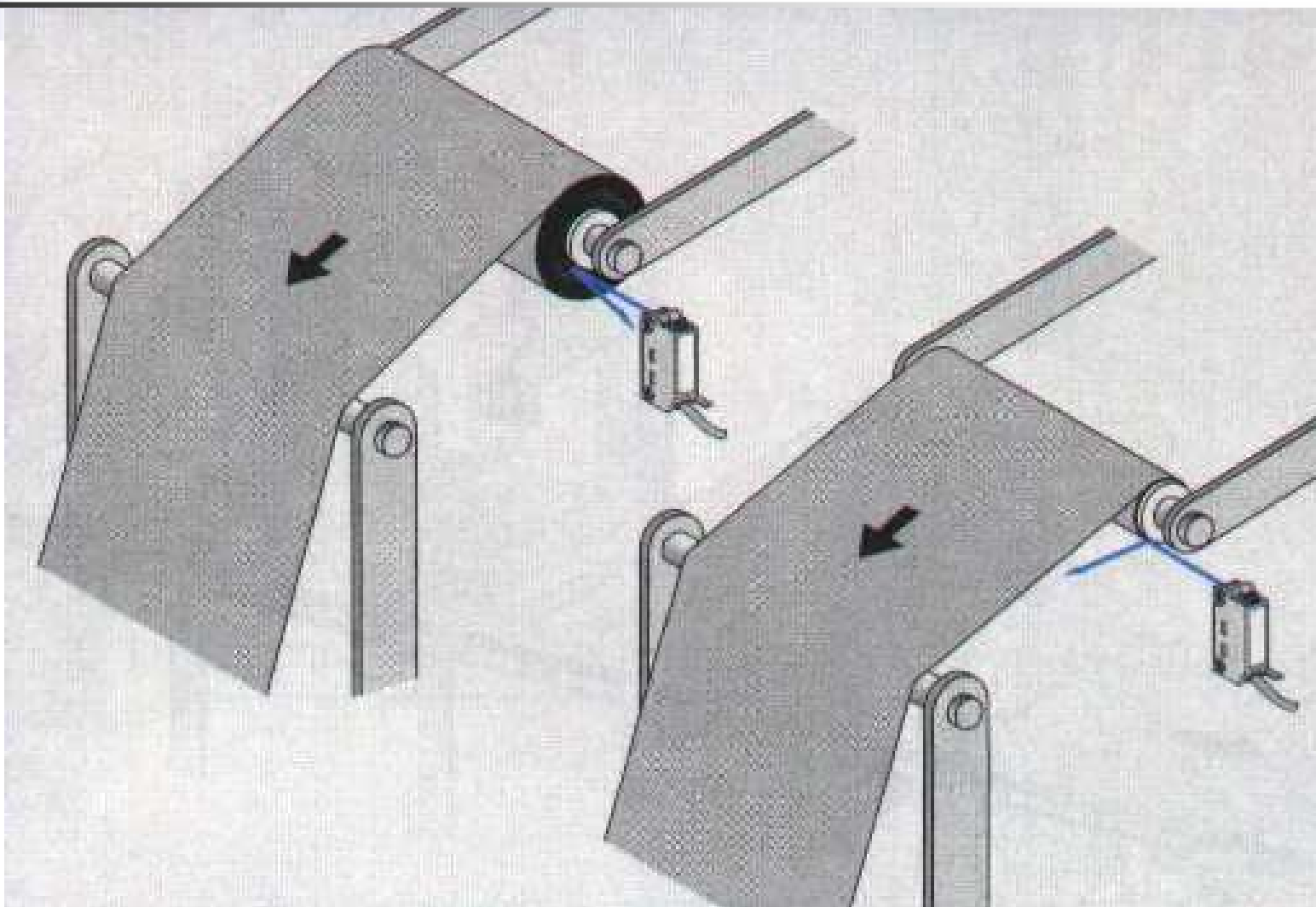
Otkrivanje neispravnog položaja etikete

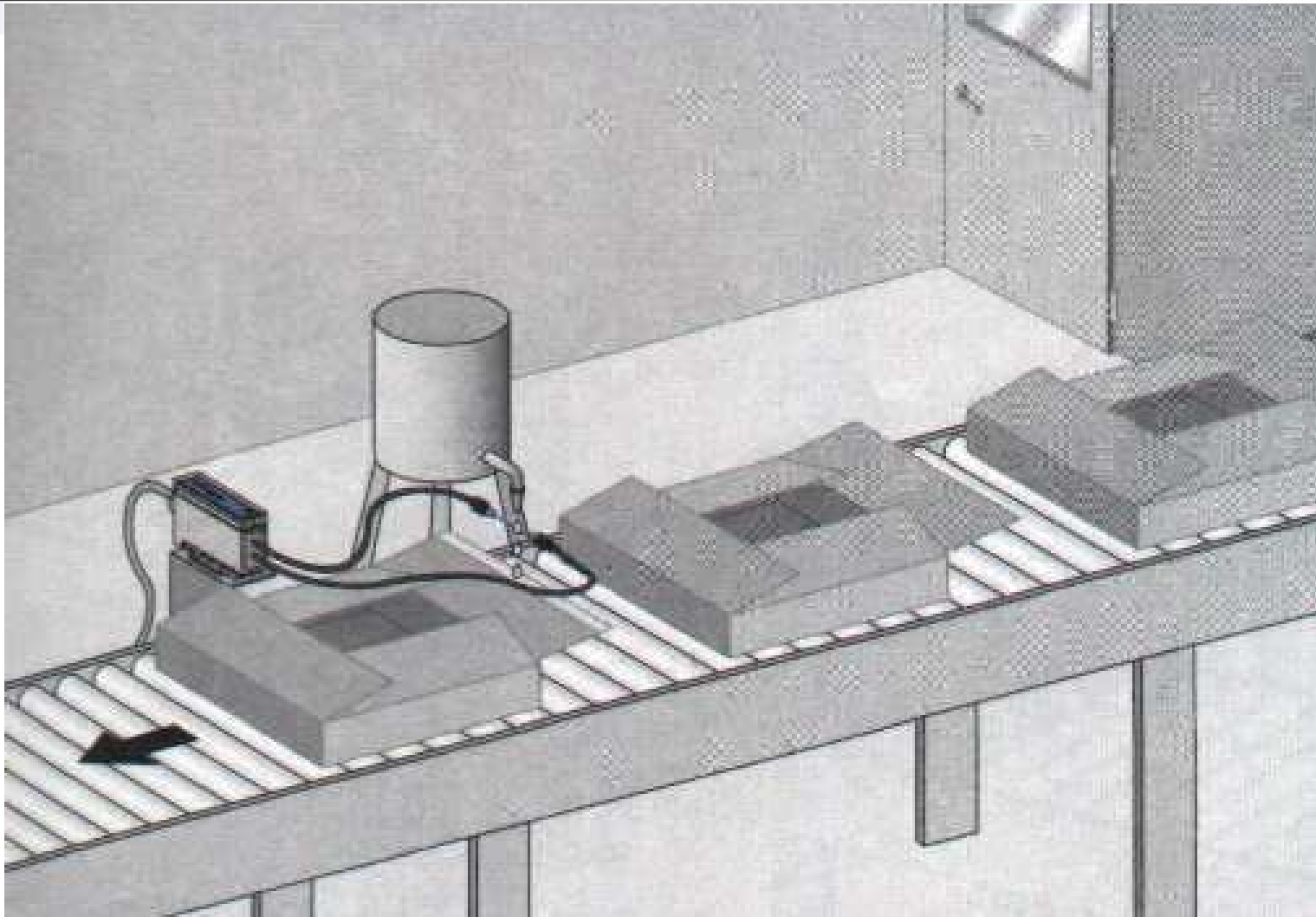
Očitavanje referentne oznake radi rezanja na mjeru

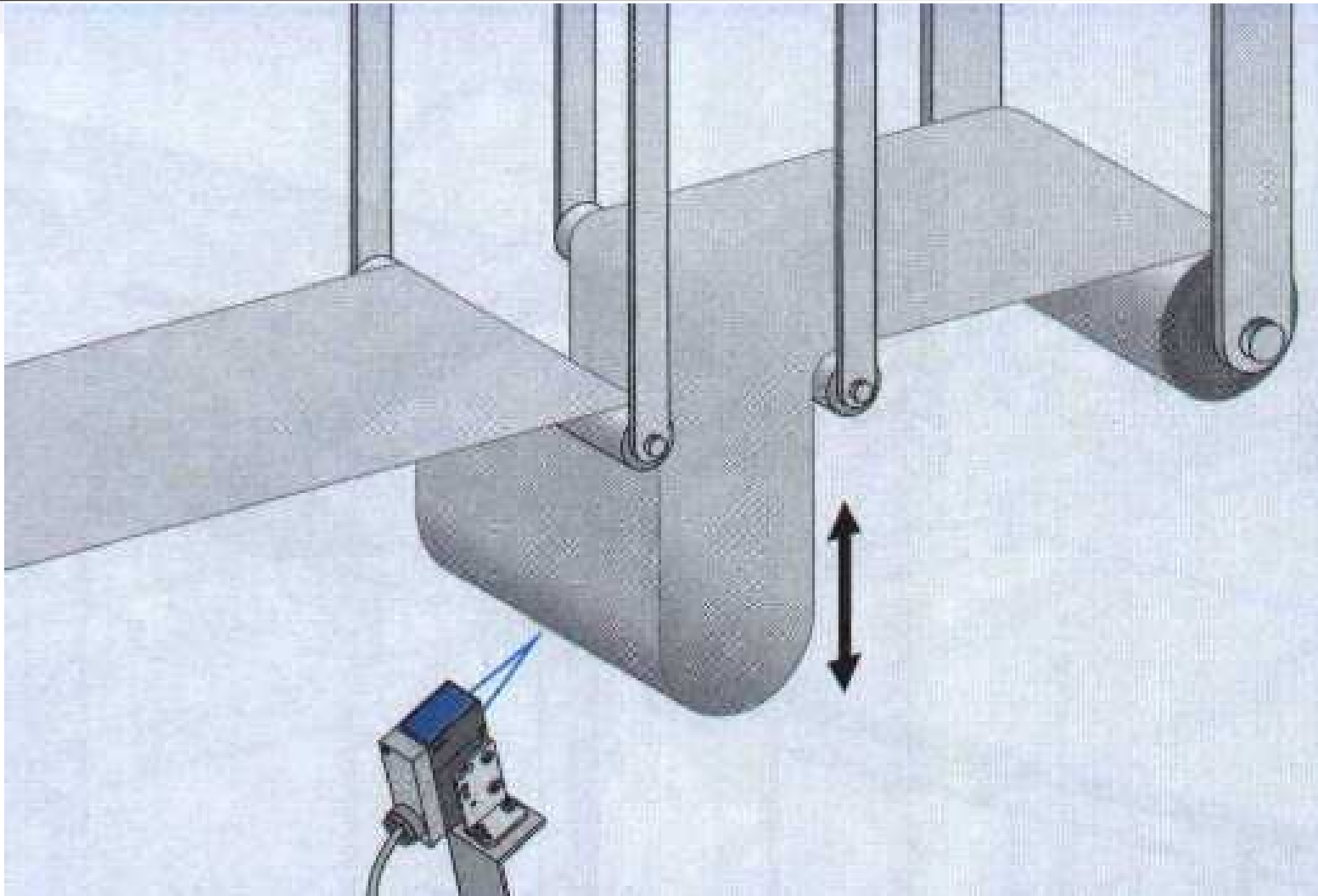
Detekcija kraja rolne

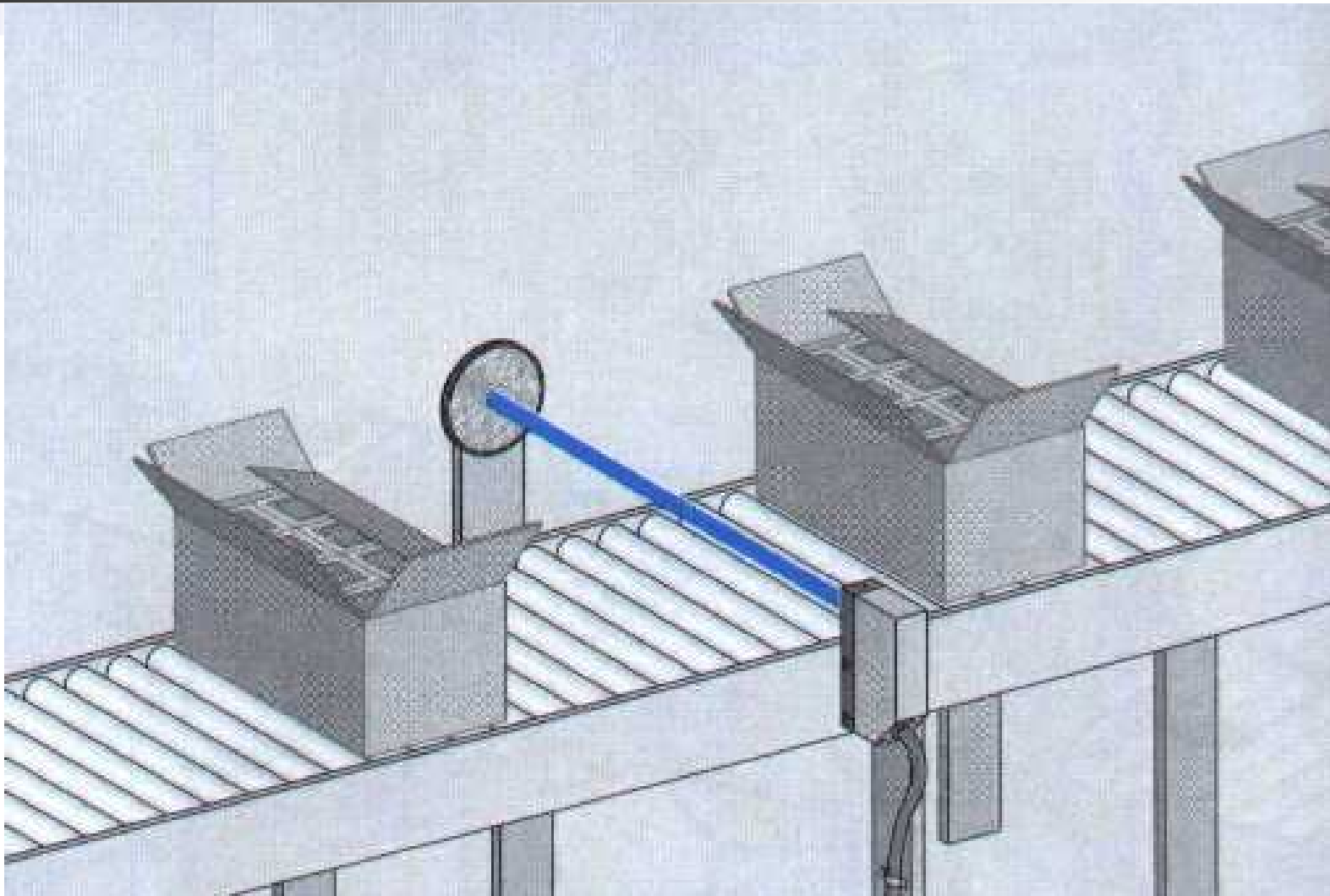
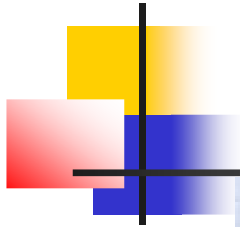
Kontrola: "Ima li ljepila?"

Detekcija petlje (rezerve materijala)

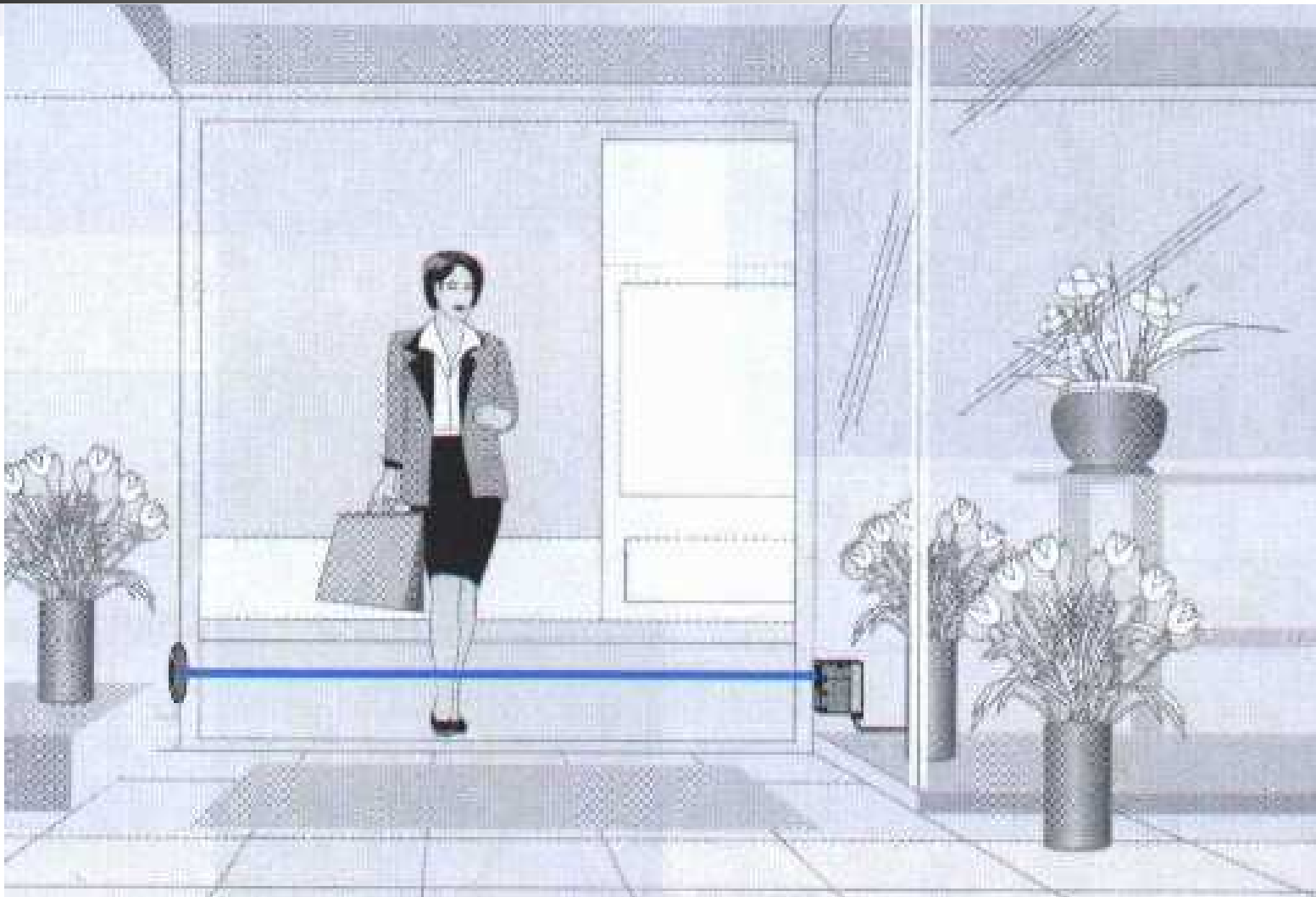

Kontrola prolaska i brojanje kutija

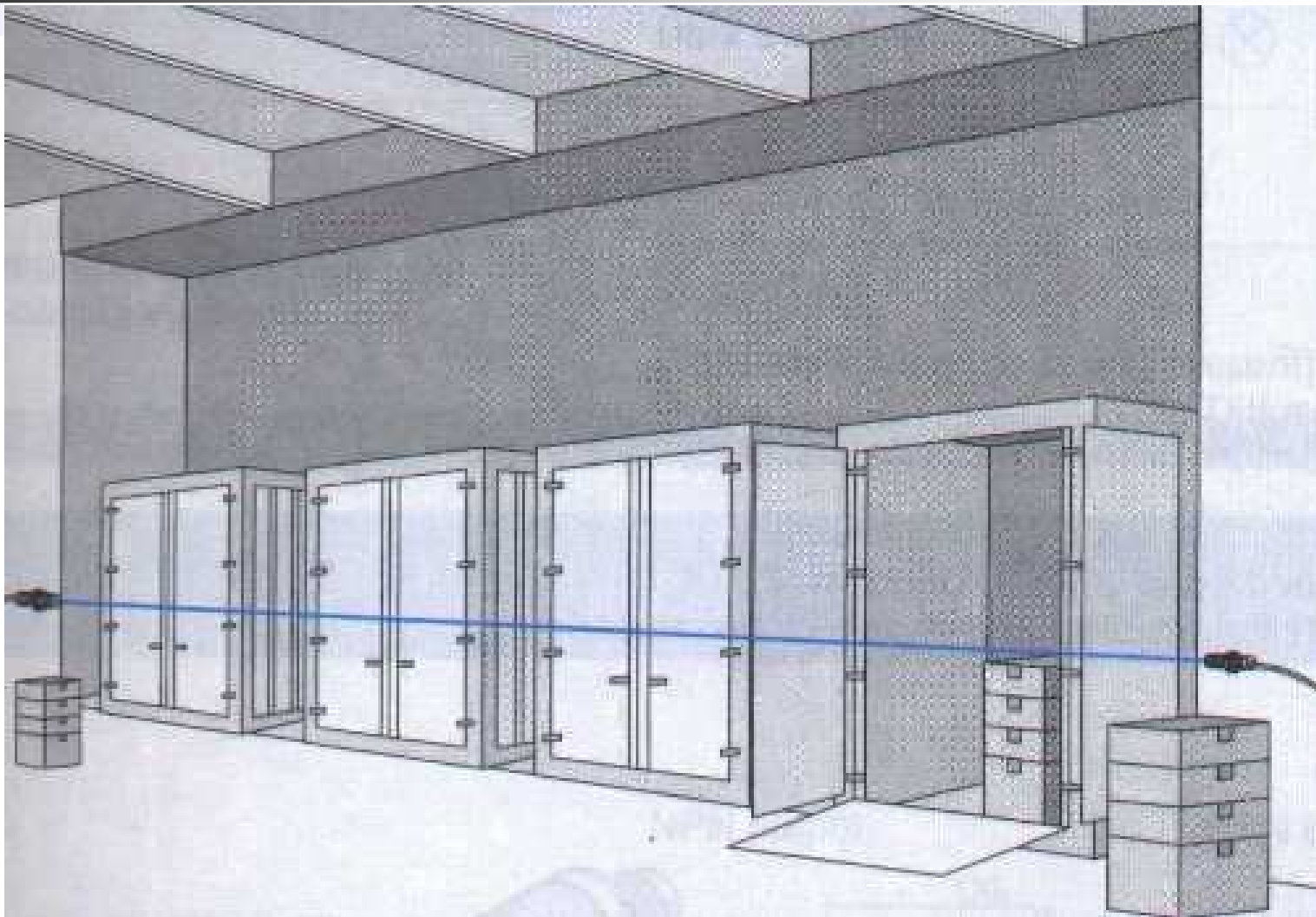

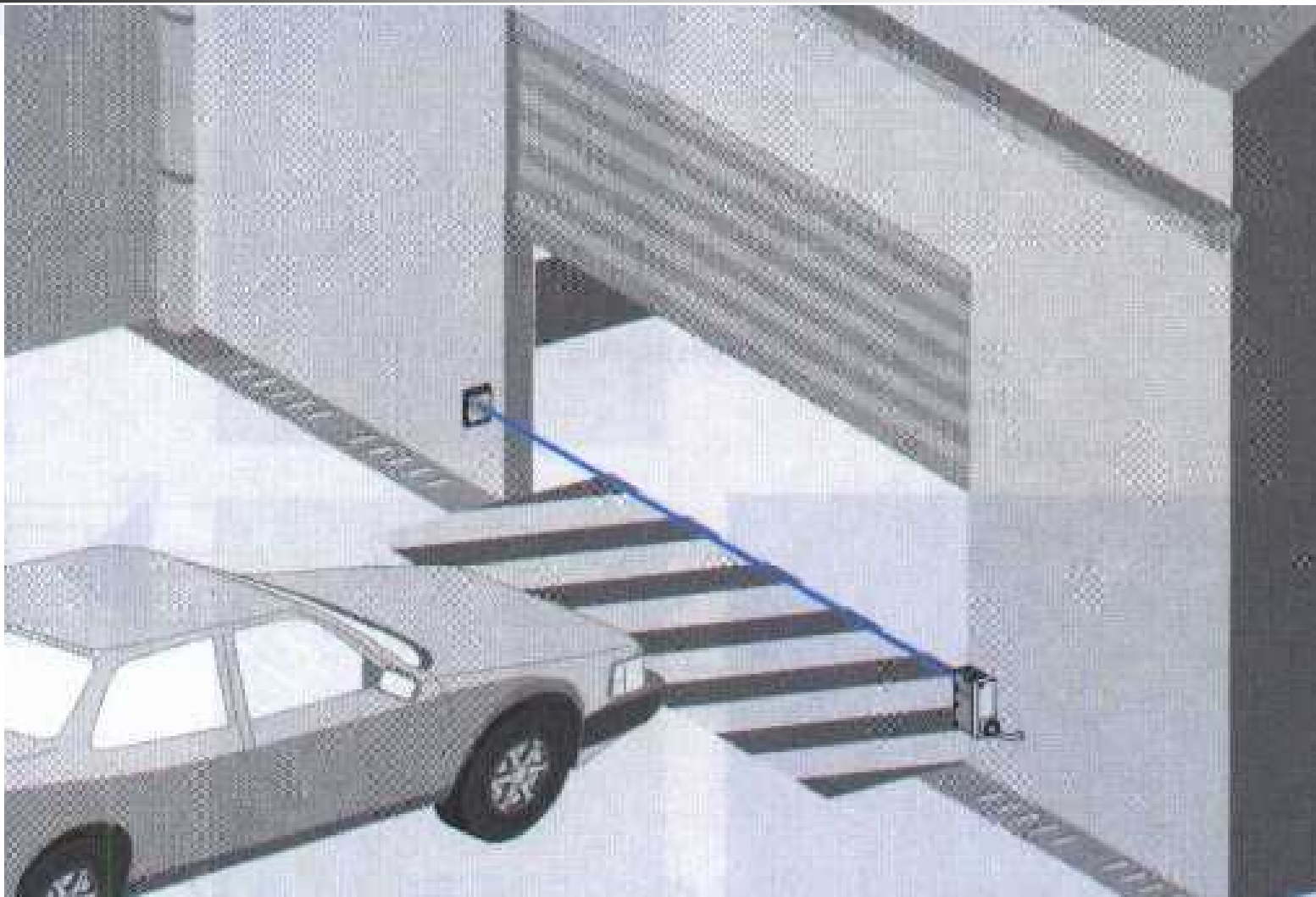
Detekcija nailaska osobe

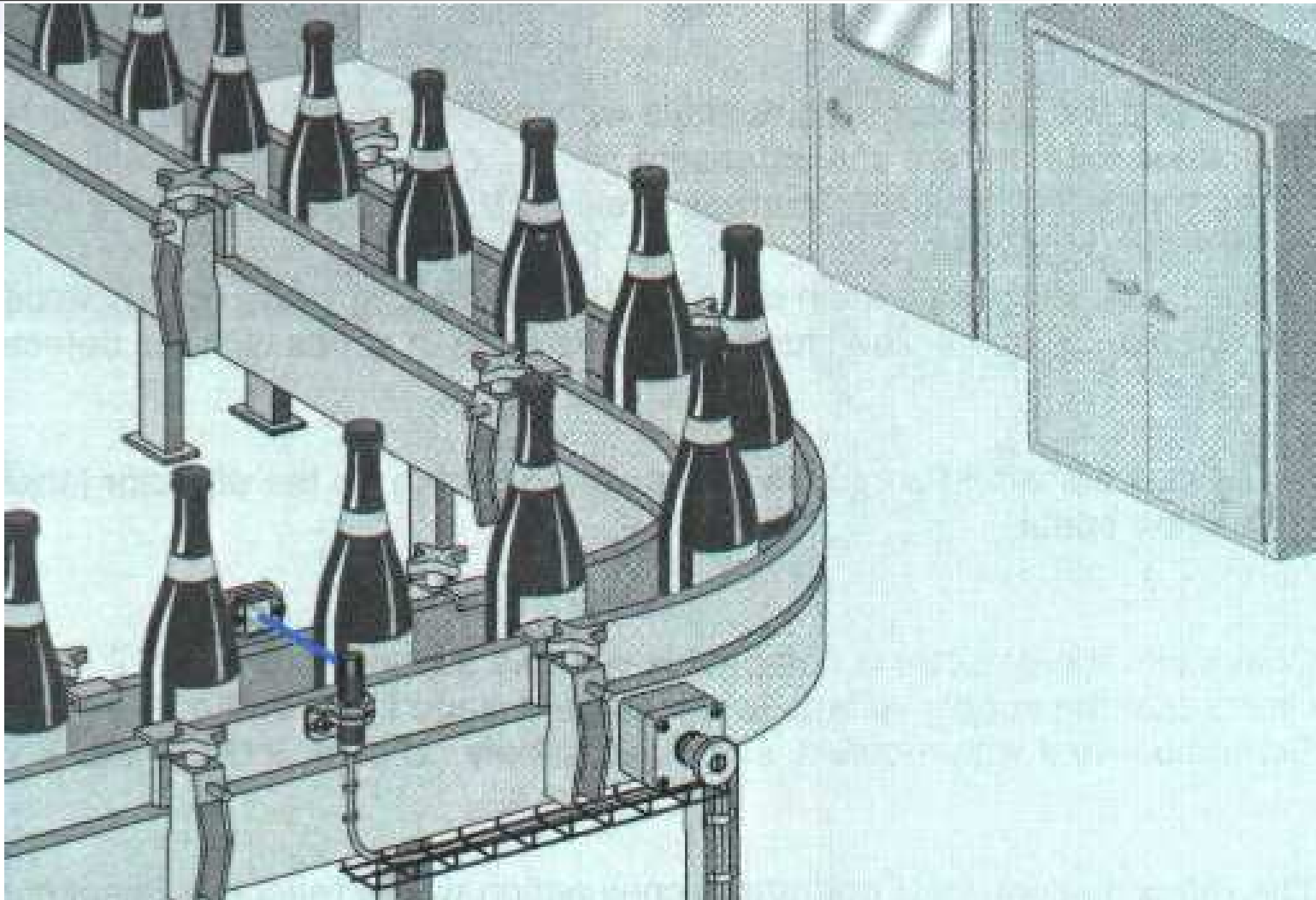
Zona nadzora (kontrola)

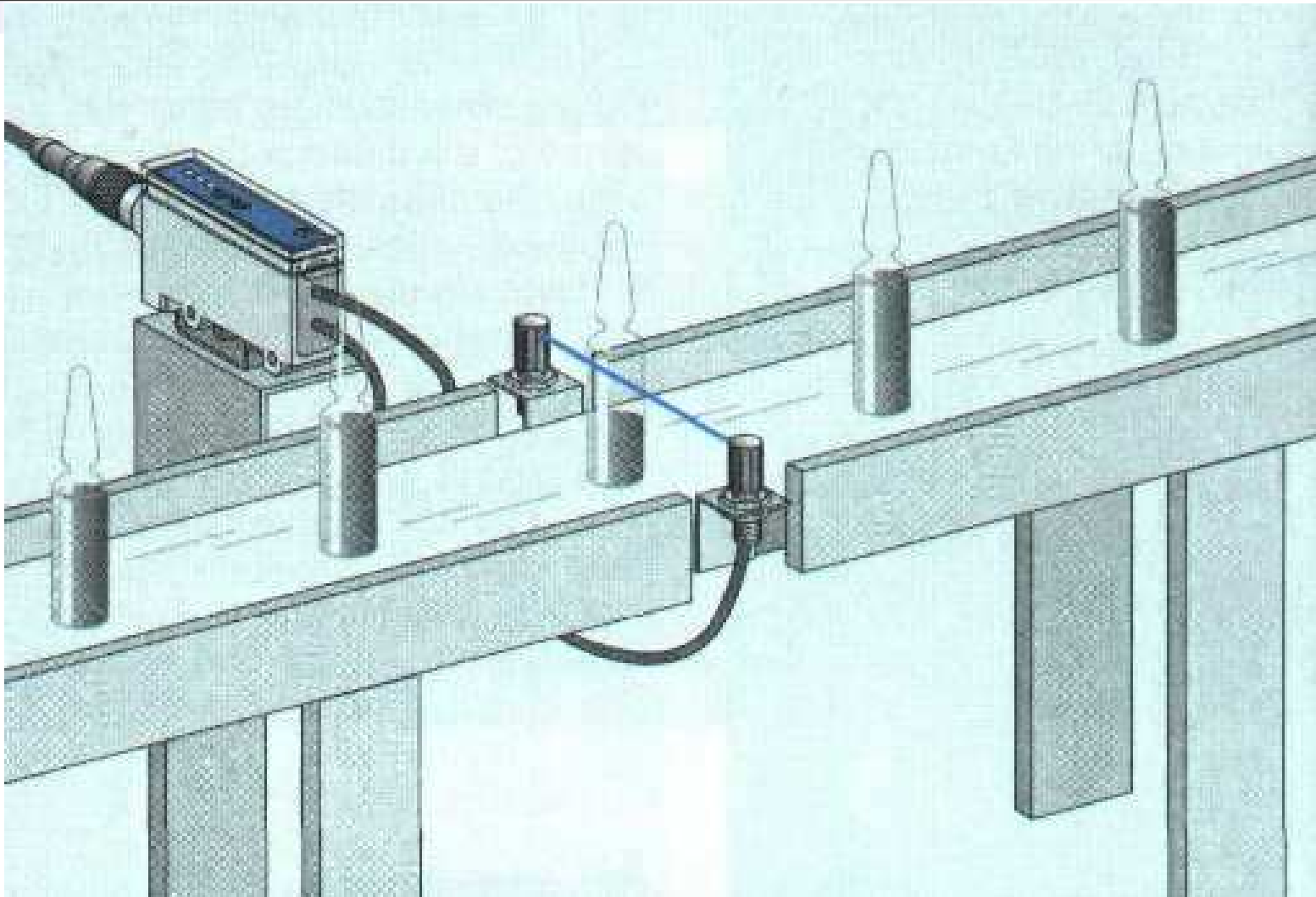
Upravljanje garažnim vratima

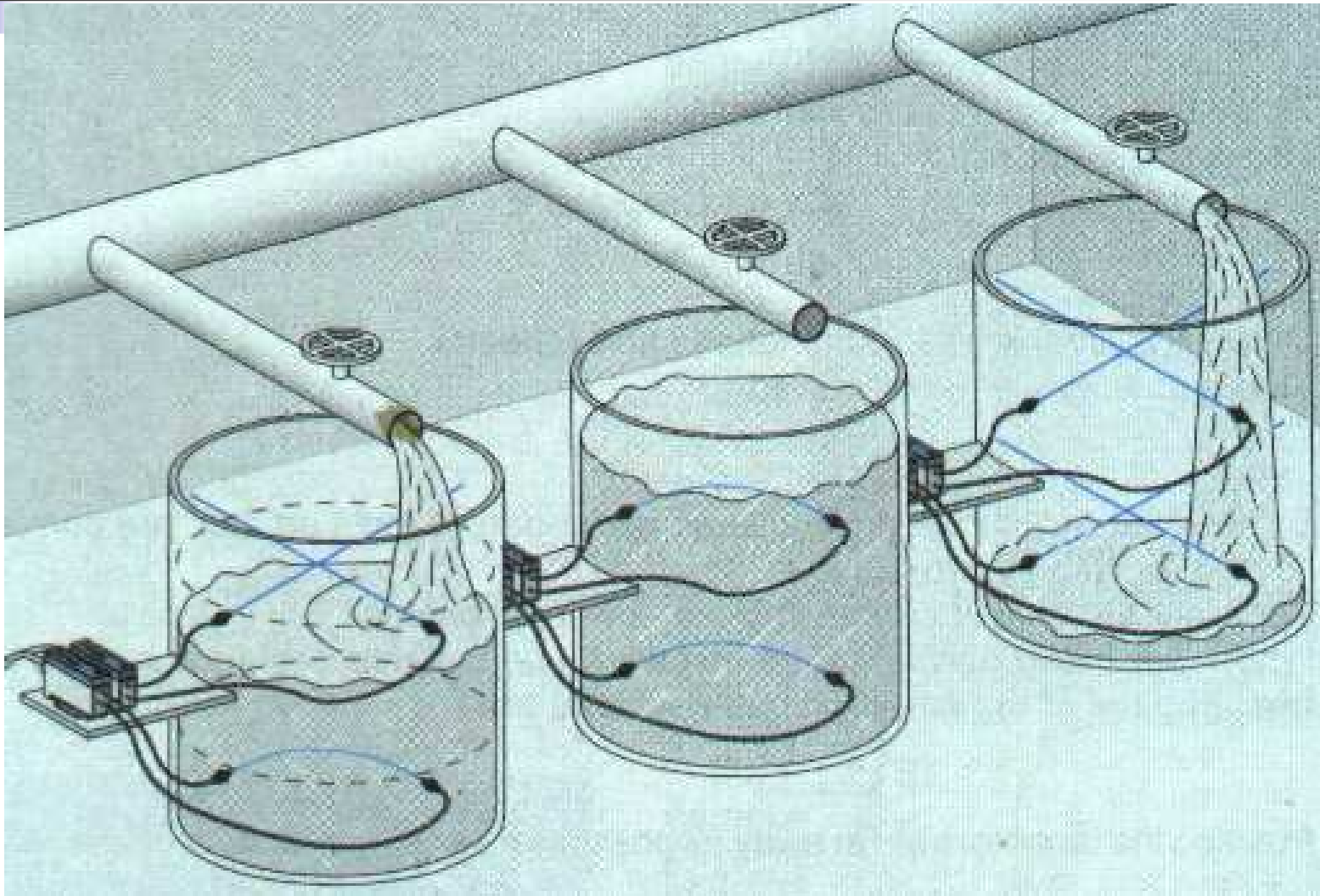
Kontrola prolaska i brojanje flaša

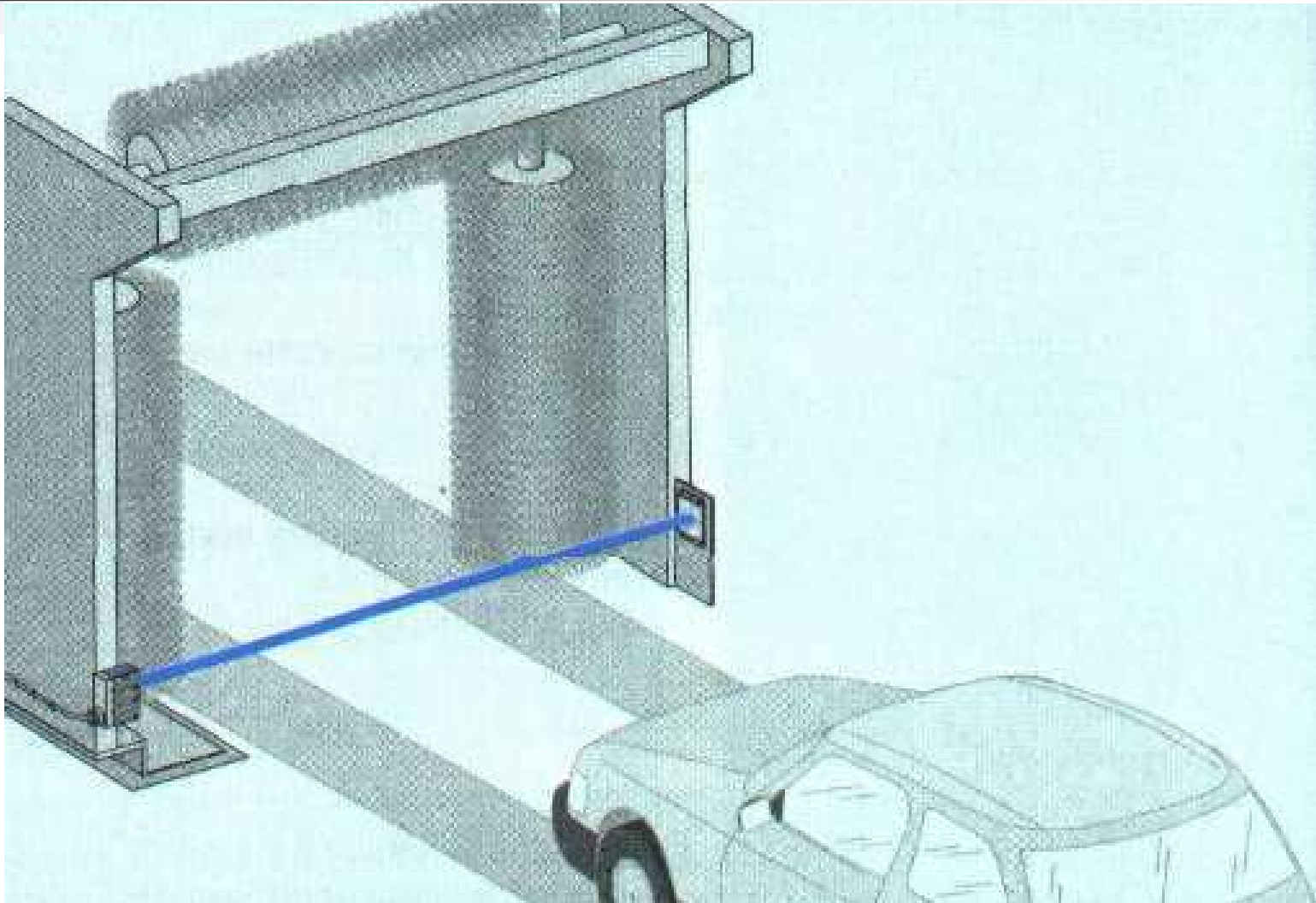
Provjera napunjenosti ampula

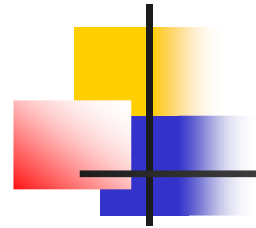

Nadgledanje nivoa vode u posudama

Upravljanje pogonima u automatskoj auto-perionici

Digitalni koderi i davači položaja

Digitalni koderi i davači položaja

Oblast u kojoj su optički senzori dominantni.

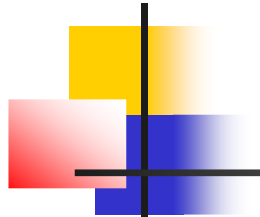
Dva osnovna tipa digitalnih koderi su: **apsolutni** i **inkrementalni**.

Podjela koja se pravi prema vrsti pomaka: **linijski** i **ugaoni**.

Podjela prema smeru kretanja:

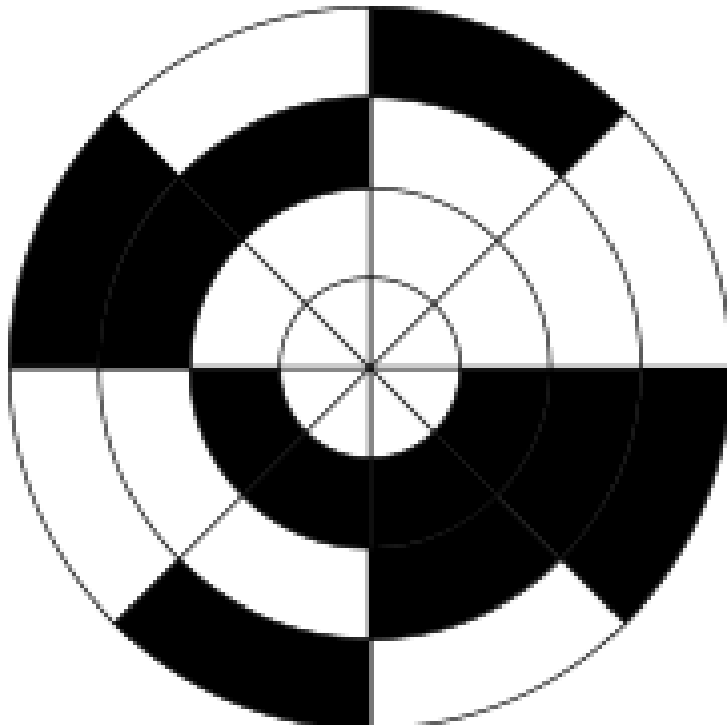
Jednokanalni (ne prati smer kretanja);

Dvokanalni (daje informaciju o smeru kretanja).

Apsolutni koderi

Apsolutni dekoderi daju jedinstven digitalni kod za svaku različitu poziciju objekta (osovine, vratila).

Sector	Contact 1	Contact 2	Contact 3	Angle
1	off	off	off	0° to 45°
2	off	off	on	45° to 90°
3	off	on	off	90° to 135°
4	off	on	on	135° to 180°
5	on	off	off	180° to 225°
6	on	off	on	225° to 270°
7	on	on	off	270° to 315°
8	on	on	on	315° to 360°

Grey-ov kod (apsolutni koderi)

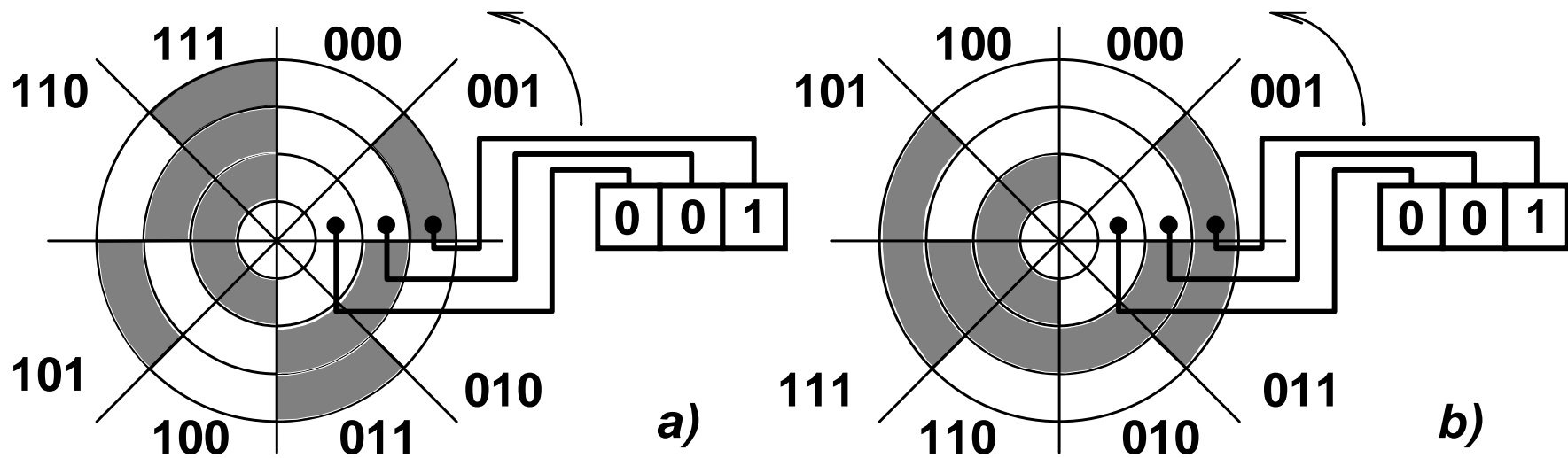
Dva susjedna stanja razlikuju se za po jedan bit.

	<u>B₂</u>	<u>B₁</u>	<u>B₀</u>		<u>G₂</u>	<u>G₁</u>	<u>G₀</u>
	0	0	0		0	0	0
	0	0	1		0	0	1
	0	1	0		0	1	1
	0	1	1		0	1	0
	1	0	0		1	1	0
	1	0	1		1	1	1
	1	1	0		1	0	1
a)	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	b)	<u>1</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

Kombinacije tri bita: a) binarnom kodu i b) u Greyovom kodu.

$$G_2=B_2, \quad G_1=B_2+B_1, \quad G_0=B_1+B_0 \quad (\text{bez prenosa}),$$

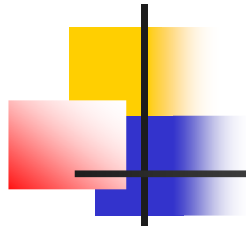
Grey-ov kod

Dvije varijante diska za korišćenje 3-bitnog koda:

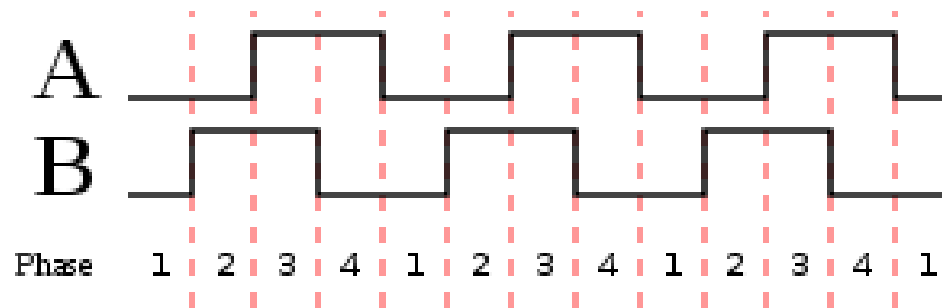
a) Prirodni kod; b) Greyov kod

http://en.wikipedia.org/wiki/Gray_codes

Inkrementalni koderi

Inkrementalni enkoderi imaju dva izlaza.

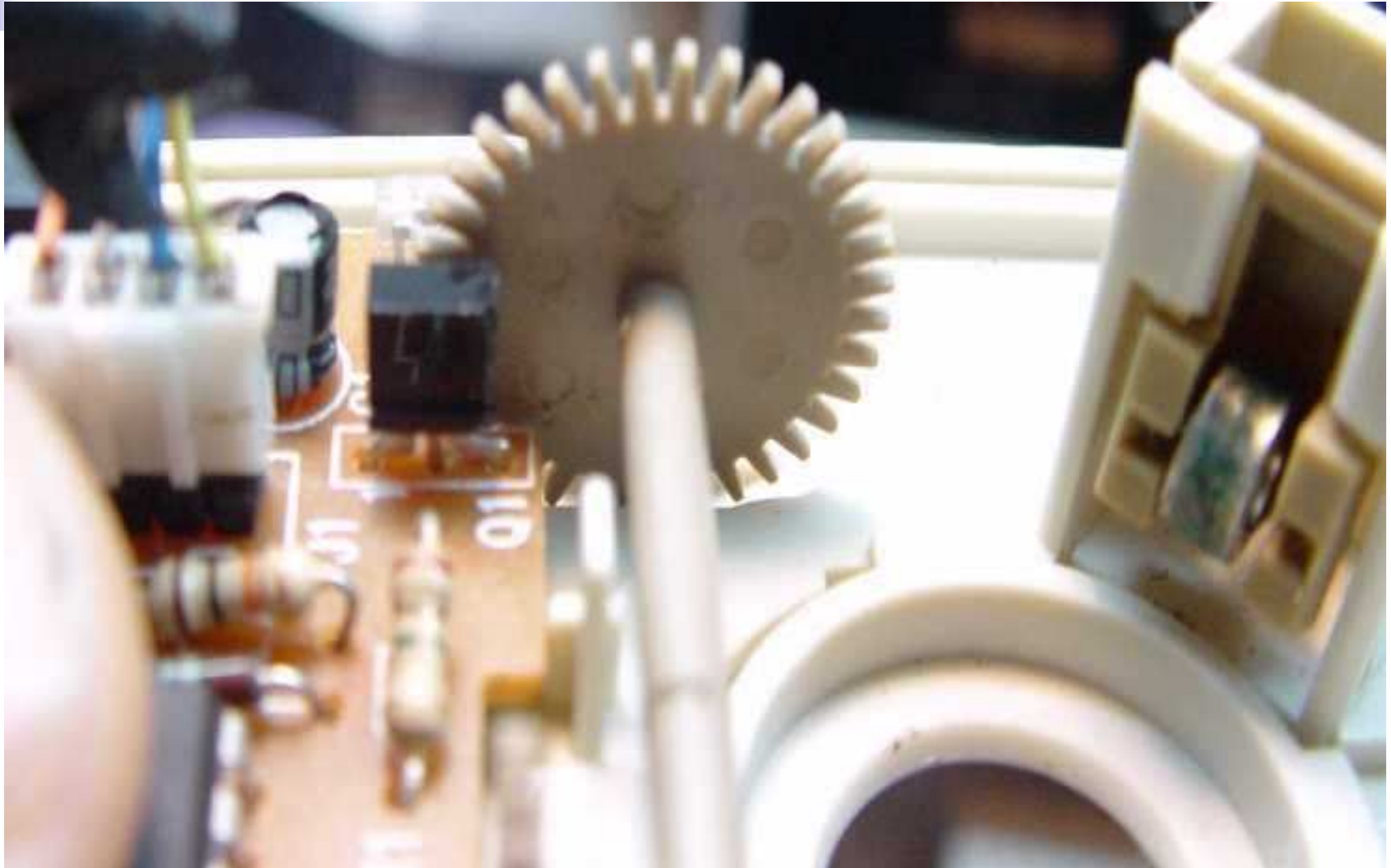
Gray coding for
clockwise rotation

Phase	A	B
1	0	0
2	0	1
3	1	1
4	1	0

Gray coding for
counter-clockwise rotation

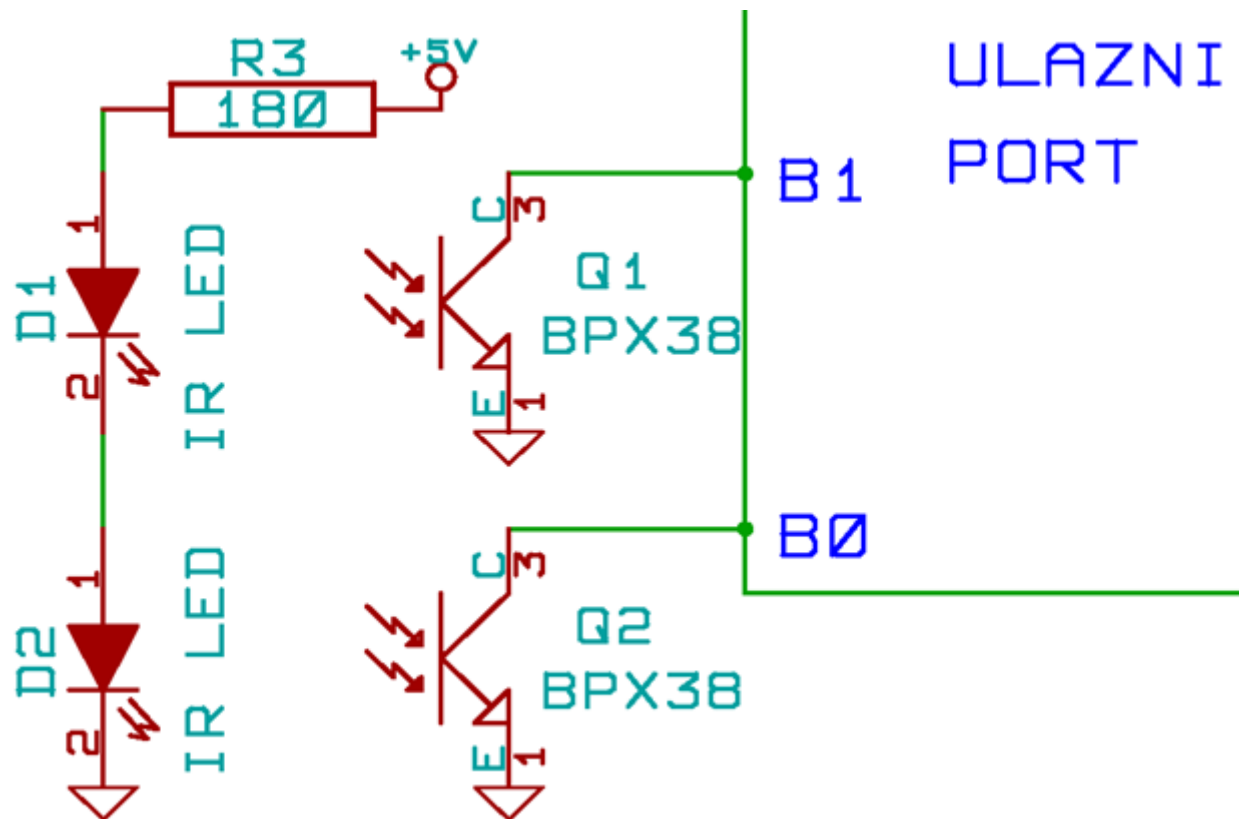
Phase	A	B
1	1	0
2	1	1
3	0	1
4	0	0

Inkrementalni davač sa zupčastim diskom

Optički interfejs (inkrementalni davač)

```
x=PINB & 3; // čitamo stanje fototranzistora
```


Program za jednokanalni inkrementalni davač položaja

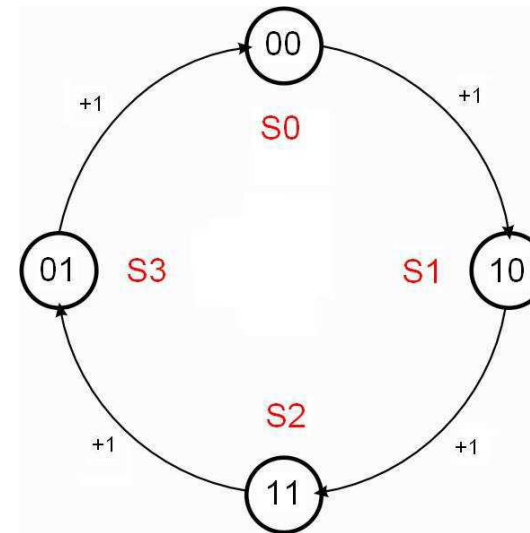
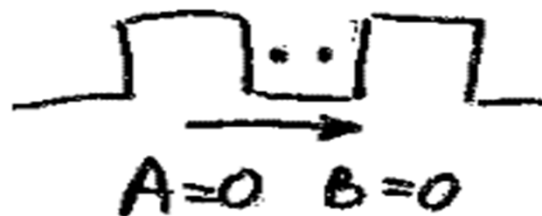
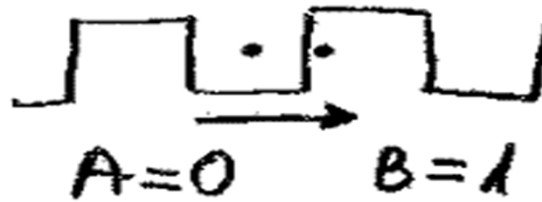
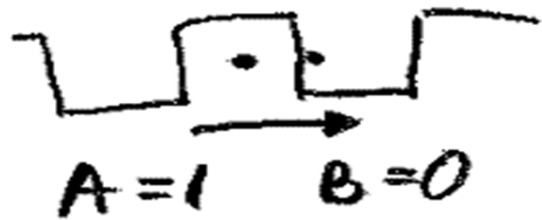
```
void loop()
{
  int y,staro;
  static int novo=0,p=0;

  y = PINB;
  Serial.println(y);

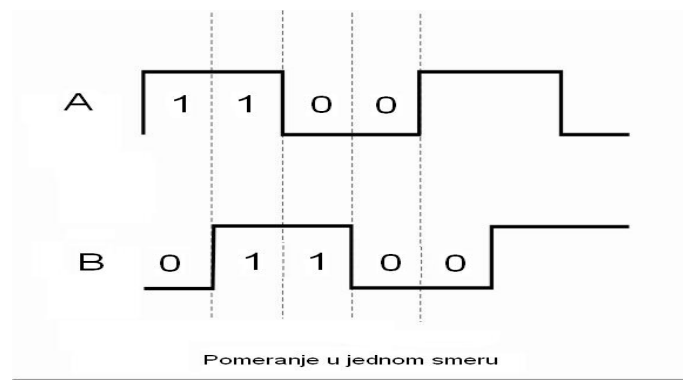
  staro=novo;
  novo=y & 1;
  if (novo==staro) return;
  p++;
  Serial.println(p);
}
```


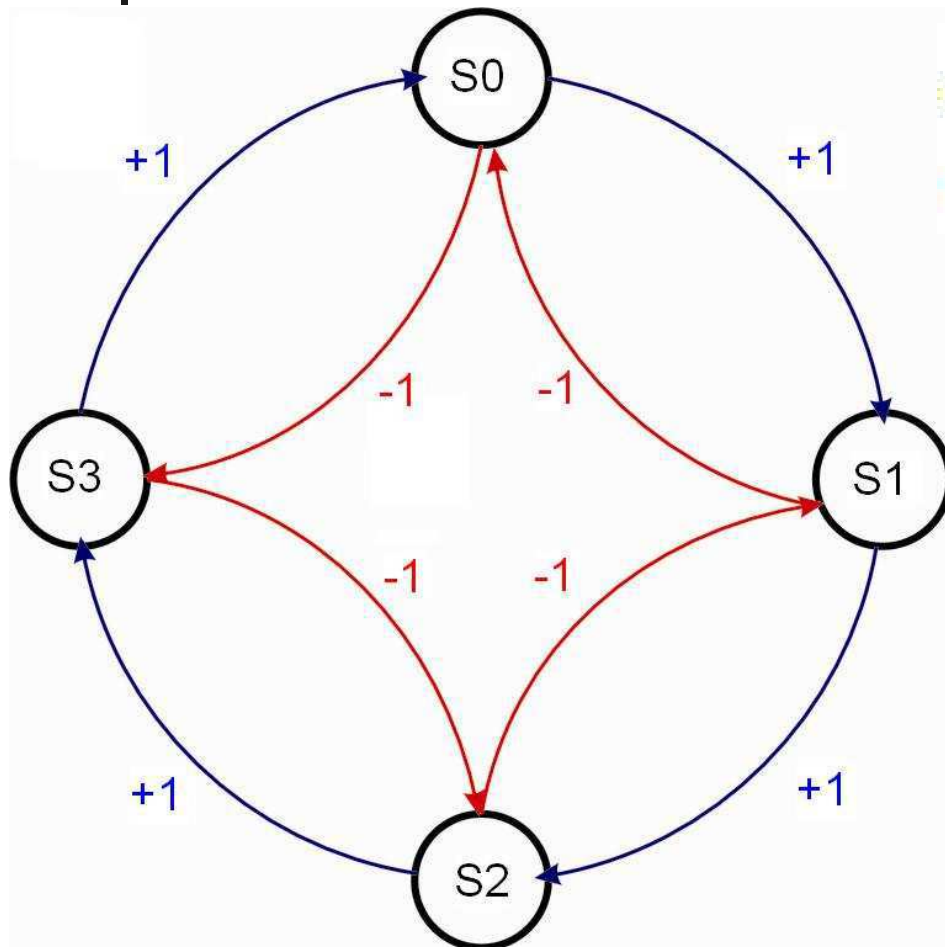
Dijagram stanja – jedan smjer okretanja

Pomeranje u pozitivnom smeru

Redoslijed stanja za „+“ i „-“ smjer okretanja

- pozitivian smer (inkrementiranje stanja)
- negativian smer (dekrementiranje stanja)

Razmak između optičkih kanala

Razmak između optičkih kanala ne mora biti tačno $1/4$ periode zubaca. Jednako su dobri razmaci $3/4$, $5/4$, $7/4$,...

$$A=0 \quad B=1$$

$$A=1 \quad B=1$$

$$A=1 \quad B=0$$

Program za dvokanalni inkrementalni davač položaja

```
void loop()
{ #define S0  0 /*A=0 B=0*/
  #define S1  2 /*A=1 B=0*/
  #define S2  3 /*A=1 B=1*/
  #define S3  1 /*A=0 B=1*/

  int staro;
  static int novo=0, p=0;

  staro=novo;
  novo=PINB & 3;
  if (novo==staro) return;
```

```
switch(staro){
  case S0: if(novo==S1) p++;
           if(novo==S3) p--; break;
  case S1: if(novo==S2) p++;
           if(novo==S0) p--; break;
  case S2: if(novo==S3) p++;
           if(novo==S1) p--; break;
  case S3: if(novo==S0) p++;
           if(novo==S2) p--; break;
} /* kraj switch petlje */
Serial.println(p);
```

```
} /* Kraj programa*/
```


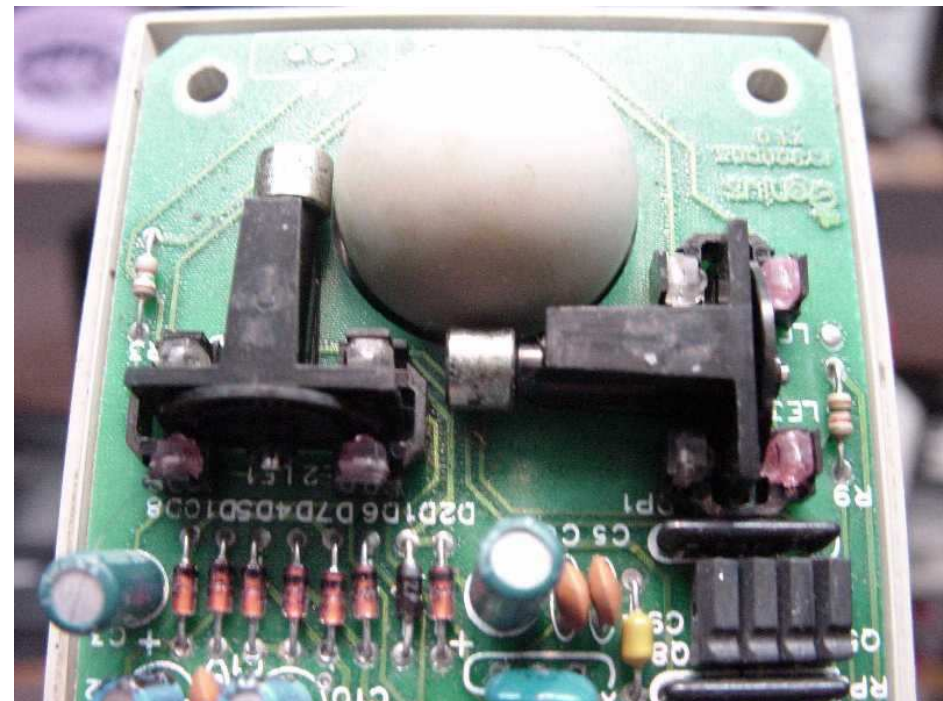
Učestanost čitanja porta

Učestanost čitanja porta mora biti podešena tako da se svaka promjena stanja na portu registruje.

Ako je učestanost čitanja porta u odnosu na brzinu promjene stanja na ulazu u port preniska, svaka promjena neće biti registrovana. Tada ćemo imati preskoke stanja i dobićemo pogrešnu poziciju.

X i Y inkrementalni davači (dva dvokanalna inkr. davača)

Iako se inkrementalni davači više ne koriste u miševima, u ostalim oblastima su nezamjenljivi. Koriste se za mjerenje položaja, linearne brzine, ugla, brzine obrtanja, i mjerenje svih veličina koje se mogu pretvoriti u pomjeraj kao što su težina, sila, pritisak, nivo, itd.

Laserska mjerila sa inkrementalnim enkoderom

kljunasto mjerilo

mikrometar

tahometar

Laserski izvor svjetla omogućava inkrementalnom enkoderu više impulsa po jedinici dužine i preciznije mjerenje.

Za vježbu

---

1. Prekidač otvoren – jednokanalni inkrementalni davač. Prekidač zatvoren – dvokanalni inkrementalni davač. **(2 boda)**
2. Ako je prekidač zatvoren promjena smjera kratanja letve mijenja smjer okretanja koračnog motora. Ako je prekidač otvoren, promjena smjera kretanja letve nema uticaja. **(3 boda)**
3. Pokretanje letve pokreće koračni motor. Promjena smjera kratanja letve mijenja smjer okretanja koračnog motora. Ako se letvom napravi 5 ili više koraka u jednom smjeru zaustavlja se koračni motor. Pravljenje koraka u suprotnom smjeru pokreće koračni motor. **(4 boda)**